

VAPAAEHTOISMATKAILUN AVULLA KOHTI KESTÄVÄMPÄÄ MATKAILUA

Anne Heinonen
Eeva Kangas

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011

Matkailun koulutusohjelma
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Tekijä(t) HEINONEN, Anne KANGAS, Eeva	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 18.04.2011
	Sivumäärä 64	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi VAPAAEHTOISMATKAILUN AVULLA KOHTI KESTÄVÄMPÄÄ MATKAILUA		
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) TÖRN, Anne		
Toimeksiantaja(t) Suomen Ekomatkaajat, Marjut Valtanen		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkittiin uudeksi matkailumuodoksi kehittyntä vapaaehtoismatkailua. Työssä selvitettiin vapaaehtoismatkailun käsitettä, kasvua ja kehitystä sekä sen matkailullisia vaikutuksia. Lisäksi opinnäytetyössä käsiteltiin matkailijoiden muuttuneita asenteita ja motivaatioita sekä matkailun eettisiä näkökulmia. Tutkimustehtävänä ja tavoitteena oli luoda suomalainen vapaaehtoismatkailijaprofiili kyselyyn vastanneiden pohjalta, sekä kasvattaa vapaaehtoismatkailun tunnettuutta. Toimeksiantajana toimi vapaaehtoisprojekteja maailmalle välittävä Suomen Ekomatkaajat.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista tutkimusotetta. Tutkimus toteutettiin Digium-ohjelmalla 14.1.2011- 14.2.2011 välisenä aikana Internetin matkailuaiheisilla keskustelupalstoilla. Kyselyyn vastasi yhteensä 109 henkilöä ja vastaukset analysoitiin SPSS-ohjelman avulla. Saatuja tuloksia osittain vertailtiin Tourism Research and Marketingin vuonna 2008 tekemän raportin tutkimustuloksiin.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että Suomesta löytyy vapaaehtoismatkailusta kiinnostuneita henkilöitä. Tutkimuksen pohjalta saatiin luotua suuntaa antava vapaaehtoismatkailijaprofiili, joka vastasi melko hyvin aikaisempia tutkimustuloksia. Opinnäytetyön myötä selvisi myös, että vapaaehtoismatkailu on käsitteenä vielä melko tuntematon Suomessa ja sen toiminta kaipaa yhtenäisiä linjoja ja säännöksiä.</p> <p>Vapaaehtoismatkailu on yhdessä muiden vaihtoehtoisten matkailun muotojen kanssa erittäin ajankohtainen ja tärkeä aihe. Tietoisuus matkailun aiheuttamista negatiivisista vaikutuksista niin luontoon kuin ihmiseenkin on kasvanut. Tämä on lisännyt tarvetta kehittää matkailusta entistä kestävämpää ja vapaaehtoismatkailu tarjoaa siihen mahdollisuuden.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vapaaehtoismatkailu, (vapaaehtoisturismi), volunteer tourism, voluntourism, ekomatkailu, vaihtoehtoinen matkailu, kvantitatiivinen tutkimus		
Muut tiedot Liitteenä Digium – kysely, 5 sivua		

Author(s) HEINONEN, Anne KANGAS, Eeva	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 18.04.2011
	Pages 64	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title TOWARDS SUSTAINABLE TOURISM WITH THE HELP OF VOLUNTEER TOURISM		
Degree Programme Degree Programme in Tourism		
Tutor(s) TÖRN, Anne		
Assigned by Suomen Ekomatkaajat, Marjut Valtanen		
Abstract <p>The thesis examined a new form of tourism called volunteer tourism. The thesis studied the concept, growth and development of volunteer tourism and its impacts on tourism. The changing attitudes and motivations of travellers as well as the ethical aspects of tourism were also examined. The purpose of the thesis was to create a Finnish volunteer tourist profile with the help of a questionnaire and increase the knowledge of volunteer tourism. The thesis was assigned by Suomen Ekomatkaajat which is a firm offering environmental and animal conservation projects around the world.</p> <p>The research method was quantitative. The study was executed by an electronic questionnaire using the Internet-based software Digium. The questionnaire was sent to the Internet's travelling forums during a time period of 14.1.2011-14.2.2011. The number of responses was 109 and the answers were analyzed with the help of SPSS-software. Some of the questionnaire results were compared to the results made by Tourism Research and Marketing in 2008.</p> <p>The study revealed that in Finland there are people interested in volunteer tourism. The study enabled to create a volunteer tourist profile that has similar results compared to earlier studies. The thesis also revealed that as a concept volunteer tourism is still fairly unknown in Finland and to function it needs unitary regulations and alignments.</p> <p>Volunteer tourism together with other alternative tourism forms is an extremely current and important topic. Awareness of the negative impacts that tourism has on nature and people has grown. This has increased the need to develop more sustainable tourism forms and volunteer tourism gives the opportunity to do that.</p>		
Keywords Volunteer tourism, voluntourism, eco tourism, alternative tourism, quantitative research		
Miscellaneous Attachment Digium – inquiry, 5 pages		

SISÄLLYS

1 MATKAILU MUUTTUVASSA MAAILMASSA	4
2 EKOMATKAAJAT	5
3 KOHTI KESTÄVÄMPÄÄ MATKAILUA	7
3.1 Vaihtoehtoinen matkailu.....	8
3.2 Ekomatkailu	8
3.2.1 Ekomatkailun historia	9
3.2.2 Ekomatkailun haasteet	10
4 VAPAAEHTOISMATKAILU.....	11
4.1 Vapaaehtoistoiminta	11
4.2 Nouseva matkailumuoto	11
4.3 Vapaaehtoismatkailun historia	12
4.4 Kasvu ja kehitys	14
4.5 Tulevaisuus	14
5 VAPAAEHTOISPROJEKTIT	17
5.1 Projektien sisältö	17
5.2 Projektin valintakriteerit	18
5.3 Tärkeimmät vapaaehtoismatkakohteet.....	20
5.4 Vapaaehtoismatkailuorganisaatiot	20
5.5 Vapaaehtoismatkailun hinnoittelu.....	21
6 MATKAILIJOIDEN MUODONMUUTOS	22
6.1 Matkailijaprofiilit	22
6.2 Vapaaehtoismatkailijat.....	24

6.3 Eurooppalaiset vs. pohjoisamerikkalaiset vapaaehtoismatkailijat	25
7 MOTIVAATIO JA EETTISYYS	26
7.1 Maslowin tarvehierarkia	27
7.2 Plogin teoria	28
7.3 Hyödyt ja kokemukset vapaaehtoismatkailussa	28
7.4 Eettisyys vapaaehtoismatkailussa	29
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
8.1 Tutkimuksen tavoite.....	31
8.2 Kysely tutkimusmenetelmänä	32
8.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	34
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
9.1 Kyselyyn osallistuneiden taustatiedot.....	35
9.2 Vapaaehtoisprojektikokemukset	38
9.3 Odotukset ja motivaatiot vapaaehtoismatkailussa.....	42
9.4 Tietämys vapaaehtoisorganisaatioista	48
10 POHDINTA.....	50
10.1 Tutkimuksen yhteenveto.....	50
10.2 Projektin merkitys ja sisältö	51
10.3 Vapaaehtoisorganisaatiot ja matkailijoiden motivaatiot.....	53
10.4 Johtopäätökset.....	55
LÄHTEET	57
LIITTEET	60
Liite 1. Digium-kysely vapaaehtoismatkailusta	60

KUVIOT

KUVIO 1. Maslowin tarvehierarkia	27
KUVIO 2. Koulutustausta	36
KUVIO 3. Syitä, miksi vapaaehtoismatkailu ei kiinnosta	37
KUVIO 4. Vapaaehtoismatkailijoiden kiinnostus eri projekteja kohtaan	44
KUVIO 5. Kiinnostus eri vapaaehtoismatkakohteita kohtaan	45
KUVIO 6. Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus	46
KUVIO 7. Sopiva vapaaehtoisprojektin maksun suuruus/viikko	47
KUVIO 8. Asioita joita halutaan saavuttaa projektiin osallistumisen myötä	48
KUVIO 9. Vapaaehtoisprojektin etsiminen.....	49

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Vapaaehtoismatkailun SWOT-analyysi.....	16
TAULUKKO 2. Matkustusmotiivien muutokset	23
TAULUKKO 3. Maita, joissa vapaaehtoisprojekti haluttaisiin suorittaa	42

1 MATKAILU MUUTTUVASSA MAAILMASSA

Matkailu on maailman laajin elinkeino ja nopeimmin kasvava talouden ala. Matkailu vaatii suuria muutoksia ja säännöstelyjä, jotta sen aiheuttamat ympäristölliset, kulttuurilliset ja sosiaaliset haittavaikutukset saataisiin vähenemään. Matkailuala onkin kokenut viime vuosina suuria muutoksia. Ihmisten arvot ja asenteet ovat muuttuneet ja sen myötä muokanneet matkailualaa. Eettisyys ja ekologisuus vaikuttavat entistä enemmän matkailun kehitykseen. Tämä näkyy muun muassa siinä, että kuluttajat vaativat ja matkailuyritykset tarjoavatkin jo entistä kestävämpiä matkailuvaihtoehtoja. Massaturismin aiheuttamien ongelmien seurauksena on kehittynyt vaihtoehtoinen matkailu. Vaihtoehtoiseen matkailuun kuuluva vapaaehtoismatkailu voidaan nähdä eettisempänä ja ekologisempänä tapana matkustaa. Se edustaa vihreämpiä ja kestävämpiä arvoja. Vapaaehtoismatkailu lisää tietoutta ja arvostusta ympäristöasioissa sekä tarjoaa tavan sijoittaa taloudellisesti luonnonsuojeluun. Vapaaehtoismatkailu parantaa myös kohdemaiden sosiaalista ja taloudellista tilaa. Vapaaehtoismatkailussa otetaan huomioon myös sosiaalinen ja kulttuurillinen kunnioitus ja vastuullisuus.

Opinnäytetyön idea vapaaehtoismatkailusta syntyi ja kehittyi melko pitkän pohdiskelun seurauksena. Alustavasti ajatuksena oli tehdä opinnäytetyö ekomatkailusta, mutta aihetta oli jo suhteellisen paljon tutkittu. Ekomatkailu käsitteenä on laaja, ja sen vuoksi päädyimme tekemään tutkimuksen aiheesta, joka sisälsi samoja arvoja kuin ekomatkailu, mutta oli vähemmän tutkittu ja käsitteenä rajatumpi. Vapaaehtoismatkailusta on tehty hyvin niukasti tutkimuksia. Myös suomenkielisiä luotettavia tietolähteitä on erittäin vähän. Opinnäytetyön tietoperusta pohjautuukin suurimmaksi osaksi englanninkielisiin lähteisiin. Vapaaehtoismatkailu on alati kasvava ja kehittyvä matkailumuoto, joten aihe on sen vuoksi ajankohtainen ja tärkeä. Ihmisten tietoisuus ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyvistä epäkohdista sekä matkailun aiheuttamista laajoista ongelmista on yleistynyt. Nykyisin myös kaikenikäiset matkailijat hakevat lomaltaan enemmän tarkoitusta ja sisältöä sekä henkilökohtaisia kokemuksia. Yhä useampi matkailija haluaa auttaa avun tarpeessa olevia ja saada positiivisia muutoksia aikaiseksi yhteiskunnassa matkailun avulla. Vapaaehtoismatkailun avulla ei pysty-

tä poistamaan kaikkia matkailusta aiheutuvia ongelmia, mutta sen avulla voidaan lieventää joitakin epäkohtia.

Koska vapaaehtoismatkailu on vielä melko tuntematon käsite, opinnäytetyössä keskityttiin keräämään perustietoa siitä, millainen olisi potentiaalinen suomalainen vapaaehtoismatkailija ja mitkä ovat hänen motiivinsa sekä mielenkiinnon kohteensa kyseistä matkailumuotoa kohtaan. Työn myötä haluttiin myös lisätä tietämystä vapaaehtoismatkailusta suomalaisten keskuudessa. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Suomen Ekomatkaajat, jonka tunnettuutta haluttiin myös kasvattaa tutkimuksen myötä. Tutkimuksen apuna käytettiin Tourism Research and Marketingin vuonna 2008 teettämiä tutkimuksia, joita vertailtiin jonkin verran opinnäytetyön tutkimustulosten kanssa. Vaihtoehtoisten matkailumuotojen lisääntyessä tietämys aiheesta on erittäin tarpeellinen matkailualalla. Vapaaehtoismatkailu kasvattaa jatkuvasti suosioitaan, ja sen vuoksi alan kehittymisen kannalta on tärkeää perehtyä uuteen matkailumuotoon.

2 EKOMATKAAJAT

Suomen Ekomatkaajat on vuonna 2008 perustettu voittoa tavoittelematon yritys. Ympäristön ja eläinten suojeluprojekteihin keskittynyt Ekomatkaajat tarjoaa mahdollisuuden lähteä ulkomaille tekemään vapaaehtoistyötä. Ekomatkaajien missioon ja tavoitteisiin kuuluu maailman parantaminen samalla matkailusta nauttien. Tavoitteena on jakaa upeita kokemuksia ja saada muutettua joidenkin elämälaatua paremmaksi. Erilaisia projekteja ovat muun muassa merikilpikonnien suojelu Karibiassa, mangrovemetsän istutus Thaimaassa, orankien suojelu Indonesiassa sekä opetustyö Afrikassa. (Ekomatkaajat 2008.)

Ekomatkaajat sai alkunsa, kun yrityksen perustaja Marjut Valtanen oli itse mukana ensimmäistä kertaa vapaaehtoisprojektissa Costa Ricassa vuonna 2006. Valtanen piti sapattivapaata töistä vuoden 2007, jonka aikana hän osallistui useisiin eri vapaaehtoisprojekteihin ympäri maailmaa. Vuoden jälkeen paluu töihin ei tuntunut enää hyvältä ja yrittäjäyys alkoi houkutella. Vuoden 2007 loppuun mennessä Valtanen oli

päättänyt perustaa oman yrityksen ja helmikuussa 2008 Ekomatkaajat oli virallisesti perustettu. Yrittäjä Marjut Valtanen kuvailee työtehtäviään Ekomatkaajissa monipuoliseksi. Tehtäviin kuuluvat muun muassa kehitysprojektien etsintä, yhteistyöprojektit, tietojen päivittäminen ja kyselyihin vastaaminen. Yrittäjyys tuo vapauden tehdä monenlaisia asioita. Valtanen on mukana myös Reilun matkailun yhdistyksen hallituksessa. (Valtanen 2010.)

Tällä hetkellä toiminta on vielä pienimuotoista. Marjut Valtanen työskentelee yrityksessä itsenäisesti. Tulevaisuuden varalle ei ole suuria laajentamissuunnitelmia, eikä tarkoituksena ole kasvattaa Ekomatkaajia kymmeniä ihmisiä työllistäväksi yritykseksi. Ekomatkaajien tavoitteena on ollut alusta alkaen vapaaehtoistyön valistaminen sekä tiedon ja mahdollisuuden tuominen Suomeen. Ekomatkaajat haluaa ihmisten huomaavan, että vapaaehtoistyötä voivat tehdä minkä ikäiset tahansa eikä se ole pelkästään nuorten yksinoikeus. Suurimpana tulevaisuuden tavoitteena on löytää vapaaehtoistyöprojekti Suomesta, jolloin ihmiset voisivat tulla ulkomailta Suomeen tekemään vapaaehtoistyötä. Se, mitä Ekomatkaajille viiden vuoden aikana tapahtuu, riippuu hyvin paljon siitä, miten ala kehittyy Suomessa. (Valtanen 2010.)

Vapaaehtoistyöprojektit Ekomatkaajat valitsee huolellisesti. Yhteistyöprojektit on valittu siten, että yrittäjä on itse ollut mukana projektissa ja todennut projektin hyväksi ja toimivaksi. Yhteistyökumppaneita haetaan mieluiten pienistä paikallisista organisaatioista, joilla ei ole resursseja tehdä markkinointia ja hankkia vapaaehtoisia. Tärkeintä on, että yhteistyöorganisaatio on kunnollinen ja tarjottavat projektit hyviä. Ekomatkaajien kautta lähtevien vapaaehtoistyöntekijöiden määrät ovat vielä pieniä. Vuonna 2008, kun Ekomatkaajat perustettiin, vapaaehtoistyöntekijöiksi lähtijöitä oli vain muutama. Vuonna 2009 lähtijöiden määrä kasvoi hiukan, jolloin Ekomatkaajien kautta vapaaehtoistyöhän menijöitä oli kymmenkunta. Vuonna 2010 kävijämäärä tippui edellisvuodesta, mutta vuoden 2011 lähtijöitä tulee olemaan enemmän kuin tähän asti yhteensä. Ekomatkaajat jakaa tietoa erilaisista projekteista asiasta kiinnostuneille. (Valtanen 2010.)

3 KOHTI KESTÄVÄMPÄÄ MATKAILUA

Matkailu on kokenut räjähdysmäisen kasvun viime vuosikymmeninä. Nykyisin matkailu muodostaa 11 % maailman bruttokansantuotteesta sekä työllistää noin 200 miljoonaa ihmistä. Tämä tarkoittaa noin kymmenesosaa maailman kaikista työpaikoista. Lisäksi maapalloa kiertää noin 800 miljoonaa matkustajaa vuodessa. Määrän ennustetaan kasvavan jopa kaksinkertaiseksi vuoteen 2020 mennessä (WWF Suomi 2009.) Selvää on, että matkailun vaikutukset ovat merkittävät ja vaikuttavat lähes kaikkialla maailmassa. Matkailulla on valtava potentiaali vaikuttaa maailman kehitykseen, niin positiivisella kuin negatiivisellakin tavalla. Valitettavasti tähän mennessä matkailun negatiiviset vaikutukset ovat olleet nähtävissä selvemmin maailmalla.

Matkailusta aiheutuvia positiivisia vaikutuksia on kuitenkin ollut havaittavissa viime vuosina. Erityisesti ekomatkailun suosio on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Ekomatkailun kanssa samanlaisia arvoja sisältävä vapaaehtoismatkailu on hiljalleen kasvattamassa osuuttaan matkailusektorilla. Nämä kaksi vaihtoehtoista matkailun muotoa ovat etupäässä muokkaamassa matkailusta kestävämpää. Eko- ja vapaaehtoismatkailu voivat saada erityisesti kehitysmaissa paljon hyvää aikaan. Erilaiset ympäristö- ja humanitaarisprojektit parantavat muun muassa kohdemaiden sosiaalisia oloja ja lisäävät luonnonsuojelun määrää. Kehitysmaihin kohdistuu noin viidesosa maailman matkailusta, mikä tuottaa vuosittain noin 100 miljardia euroa, mutta tuloista noin 60–90 % palautuu teollisuusmaiden monikansallisille yhtiöille (WWF Suomi 2009). Vapaaehtoismatkailussa puolestaan matkailijoiden maksamasta osallistumismaksusta suurin osa menee suoraan kohdemaiden kehitysprojekteihin. Näin raha vaikuttaa suoraan kehitysmaan kohteeseen. Kehitysprojektiin suunnatut rahat eivät ainoastaan auta lyhyellä aikavälillä, vaan voivat saada pitkäkestoisia muutoksia aikaiseksi kohteessa. Esimerkiksi rakentamalla luonnonsuojelualueen paikalliset voivat markkinoida aluetta ekomatkailukohteena. Luonnonsuojelusta saadut tulot menevät suoraan paikallisille ja luonnonsuojelulle. Luonnonsuojelusta saadut tulot vähentävät näin muun muassa metsien hakkuita ja villieläinten salametsästystä.

3.1 Vaihtoehtoinen matkailu

Vaihtoehtoiset matkailun muodot asetetaan usein vastakkain massaturismin kanssa (Dowling & Fennell 2003, 2). Matkailusta aiheutuvat ympäristölliset ja eettiset ongelmat alkoivat nousta ihmisten tietoisuuteen 1970- ja 1980- luvulla. Kasvava huoli massaturismin aiheuttamista haitoista auttoi luomaan uudenlaisen vaihtoehtoisen matkailun muodon. Vaihtoehtoinen matkailu kehittyi vastapainoksi kaupalliselle massaturismille. Vaihtoehtoisesta matkailusta haluttiin kestävämpi vaihtoehto, joka toimisi pienellä mittakaavalla sekä aiheuttaisi mahdollisimman vähän negatiivisia vaikutuksia ympäristölle, kulttuureille ja yhteisöille. (Fennell 2006, 4-5.) Vaihtoehtoista matkailua ovat muun muassa reppumatkailu, seikkailumatkailu sekä eko- ja vapaaehtoismatkailu. (Wearing 2002, 6.)

Vaihtoehtoinen matkailu keskittyy enemmän laadun parantamiseen kuin vierailija määrien lisäämiseen matkakohteissa. (Conway & Timms 2010, 330.) Isaacin (2010, 24) mukaan Eadington & Smith (1992) ehdottavat vaihtoehtoisen matkailun sisältävän luonnonläheisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia arvoja. Vaihtoehtoisessa matkailussa sekä paikalliset että matkailijat nauttivat positiivisesta vuorovaikutuksesta sekä jaetuista kokemuksista.

3.2 Ekomatkailu

Ymmärtääkseen, mitä vapaaehtoismatkailu ja vaihtoehtoinen matkailu sisältävät, on ensin ymmärrettävä, mitä ekomatkailu käsitteenä tarkoittaa. (Wearing 2002, 24.) The International Ecotourism Society (TIES) määrittelee ekomatkailun seuraavasti: ”Ekomatkailu on vastuullista matkailua luonnon alueille, se suojelee ympäristöä ja parantaa paikallisten asukkaiden hyvinvointia”. (The International Ecotourism Society 2010.) Newsomen, Mooren & Dowlingin (2002, 15) mukaan Honey (1999) ehdottaa, että oikea ekomatkailu sisältää seitsemän piirrettä. Nämä piirteet sisältävät luontokohteeseen matkustamisen, negatiivisten vaikutusten minimoimisen, ympäristötietoisuuden luomisen, suoran taloudellisen hyödyn suojelutyölle ja paikallisille asukkaille. Lisäksi se kunnioittaa paikallista kulttuuria sekä tukee ihmisoikeuksia ja demokraattisia suuntauksia. Honey määrittelee ekomatkailun matkustamisena hauraille,

koskemattomille ja usein suojelluille alueille, joissa matkailun aiheuttamat negatiiviset vaikutukset pyritään pitämään alhaisina ja kävijämäärät pieninä. Honey lisää, että juuri tällainen matkailu kehittää ja sivistää matkailijoita, tuo alueen luonnonsuojelulle tuloja, sekä edesauttaa muita ekomatkailun piirteitä kehittymään.

3.2.1 Ekomatkailun historia

Ympäristöongelmat, kuten saasteet ja luonnonvarojen liikakäyttö, nousivat esille 1970-luvulla. Myös huoli matkailun negatiivisista vaikutuksista ympäristöön alkoi kasvaa huomattavasti. Suurena syynä siihen oli matkailun levittäytyminen uusille maantieteellisille alueille, joilla sen negatiiviset vaikutuksen alkoivat ilmetä. Matkailusta aiheutuvat luonnon maiseman häviäminen, saasteet sekä kasvillisuuden ja eläimistön tuhoutuminen olivat näkyvimpiä esille tulleita matkailusta aiheutuvia haittavaikutuksia. 70-luvulla alettiin tehdä tarkempia tutkimuksia ympäristön ja matkailun välisestä vuorovaikutuksesta. (Holden 2008, 67–68.)

1980-luvulla ihmisen aiheuttamat maailmanlaajuiset ympäristöongelmat tulivat suosituksi aiheeksi mediassa. Muun muassa ilmaston lämpeneminen, otsonikerroksen oheneminen sekä sademetisen tuhoutuminen olivat yleisiä huolenaiheita. Massaturismi levisi 80-luvulla Välimeren alueelta uusiin kohteisiin, kuten Kaakkois-Aasiaan, Afrikkaan ja Karibialle. Tämän myötä kehitysmaihin kohdistuvia matkailun negatiivisia vaikutuksia tuli tarkastella erityisesti ympäristölliseltä ja kulttuurilliselta näkökannalta. Ympäristöhuolien vuoksi 1980-luvulla perustettiin useita erilaisia järjestöjä, kuten Tourism Concern (UK) ja Ecotourism Society (USA). (Holden 2008, 68–69, 71–72.)

1990-luvulla ympäristöongelmat kasvoivat maailmanlaajuisiksi huolenaiheiksi. Euroopan maissa esitettiin protesteja muun muassa teidenrakennusta, maaseudun häviämistä, eläinkokeita ja sademetsien tuhoutumista vastaan. 1990-luvulla yhä useammat matkailijat tulivat tietoisiksi ympäristöstä ja matkailun haittavaikutuksista. Myös turismiteollisuus ryhtyi ottamaan yhä enemmän vastuuta ympäristöstä. Jotkut matkanjärjestäjät, hotellit ja lentoyhtiöt ryhtyivät toimenpiteisiin vähentääkseen matkailusta aiheutuvia negatiivisia ympäristövaikutuksia. Käsitteistä ekomatkailu,

vihreä matkailu ja kestävä matkailu tulivat suosittuja fraaseja kansankieleen. (Holden 2008, 69–70, 72.)

2000-luvulla ilmaston lämpenemisestä on tullut maailmanlaajuinen ongelma. Turismitieteellisyydessä kasvaa jatkuvasti tieto siitä, että ilmastonmuutos vaikuttaa useiden matkailukohteiden, erityisesti pienten saarien ja pienten hiihtokeskusten tulevaisuuteen. Vastuullinen toiminta näkyy muun muassa siinä, että lentoyhtiöt tarjoavat asiakkailleen mahdollisuuden maksaa ylimääräisen hiilidioksidimaksun matkasta aiheutuvista päästöistä. (Holden 2008, 72.)

3.2.2 Ekomatkailun haasteet

Matkailun vaikutukset voivat olla joko positiivisia tai negatiivisia. Suurimmassa osassa tapauksia vaikutukset ovat olleet negatiivisia ympäristölle. Liiallinen ja kontrolloimaton matkailijoiden määrä kuormittaa arvokkaita luontokohteita. Tämä voi turmella koko ”ekomatkailu”-käsitteen. Newsomen ym. (2002, 19) mukaan Hvenegaard (1994) mainitsee listan haitallisista ympäristövaikutuksista, joita matkailu aiheuttaa suojelluilla alueilla. Näihin kuuluvat liiallinen väentungos, liiallinen rakentaminen, säännösten virkistystoiminta, saasteet, villieläinten häirintä ja ajoneuvojen käyttö. Nämä vaikutukset ovat paljon vakavampia ekomatkailulle kuin perinteiselle matkailulle, koska ekomatkailu on enemmän riippuvainen suhteellisen koskemattomasta luonnosta, jolla houkuttaa uusia matkajia.

Newsomen ym. (2002, 14–15) mukaan Harrison (1997) väittää, että sana ekomatkailu on kokenut maailmalla suuren inflaation ja monet yritykset mainostavat toimintaansa vihreänä, vaikka todellisuudessa ainut vihreä asia voi olla yrityksen sijainti. Harrison myös lisää, että ekomatkailu itsessään ei voi ratkaista kaikkia massaturismin mukana tuomia ongelmia. Kaiken lisäksi se voi luoda omia ongelmia. Ekomatkailua ei pitäisi nähdä suuren mittakaavan matkailuna, sillä nopeimmin kasvavana matkailun muotona sen kehitys ei aina ole ollut kestäväällä pohjalla. Harrisonin johtopäätöksenä ekomatkailu on ihanne, jota kohti pitäisi pyrkiä, sillä parhaimmillaan se vaalii luonnonsuojelua ja kulttuurillista ymmärrystä.

4 VAPAAEHTOISMATKAILU

4.1 Vapaaehtoistoiminta

Jotta voi ymmärtää vapaaehtoismatkailun merkityksen, on hyvä tietää, mitä vapaaehtoisuus tarkoittaa. Association of Voluntary Service Organisations (AVSO) on määritellyt vapaaehtoisuuden seuraavanlaisesti: vapaaehtoisuus on toimintaa, jonka tarkoituksena on työskennellä yhteisen hyvän puolesta. Vapaaehtoisuutta voi toteuttaa niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Vapaaehtoisprojektit kestävät yleensä puolesta vuodesta 18 kuukauteen ja ovat palkattomia. Vapaaehtoisuuden tarkoituksena on tunnistaa ja ratkoa ongelmia sekä muuttaa yhteiskuntaa kohti parempaa. Erilaisia vapaaehtoistehtäviä ovat muun muassa ympäristön suojeleminen, koulutus, vammaisten avustaminen ja rasismien vastaiset projektit. Vapaaehtoiset oppivat työtä tehden. Vapaaehtoisia ei saa käyttää ”halpana työvoimana”. (Tourism Research and Marketing 2008, 9–10.)

4.2 Nouseva matkailumuoto

Käsitteenä vapaaehtoismatkailu on vasta viime aikoina tullut esille alan kirjallisuudessa. Vapaaehtoismatkailu on matkailualana vielä melko pieni, mutta sen suosio on kasvanut matkailijoiden keskuudessa voimakkaasti. Vapaaehtoismatkailu on uusi ja ainutlaatuinen matkailuala, jossa yhdistyvät lomailu ja vapaaehtoistyö. Se keskittyy pyyteettömiin ja kehittäviin kokemuksiin. Ilmiönä vapaaehtoismatkailu yhdistää vapaaehtoisuuden epäitsekkäät motiivit ja perinteiset kaupalliset matkailukokemukset. Vapaaehtoismatkailu näyttäisi tutkimusten valossa tuovan tavallista enemmän mielihyvää matkailijoille verrattaessa perinteiseen lomamatkaan. Vapaaehtoismatkailun avulla matkailija pystyy kokemaan aitoja kulttuurielämyksiä sekä luomaan positiivisia ja pysyviä muutoksia niin matkakohteessa kuin itsessäänkin. (Brown 2005, 494.)

Wearing (2002, 1) mainitsee, että vapaaehtoismatkailulta puuttuu selkeä määrittely. Se on usein rinnastettu vaihtoehtoiseen matkailuun, kansainväliseen vapaaehtoistyöhön sekä sosiaali- ja suojelutyöhön. Wearing (2002, 1) kuitenkin määrittelee va-

vapaaehtoismatkailun seuraavasti: vapaaehtoismatkailu on sitä, että matkailijat osallistuvat lomansa aikana auttamaan tai lievittämään jonkun ryhmän köyhyyttä, entisöimään ja parantamaan ympäristöjä sekä ratkaisemaan yhteiskunnallisia tai ympäristöllisiä ongelmia.

Vapaaehtoismatkailussa viitataan englanninkielisiin sanoihin ”volunteer tourism” tai ”voluntourism”. Vapaaehtoismatkailussa vapaaehtoisuus liittyy matkakohteessa tapahtuvaan toimintaan sekä matkan epätavallisiin motiiveihin. Viime vuosina on yhä enemmän ryhdytty tutkimaan ekomatkailun lisäksi vapaaehtoismatkailua. Ekoetuliitteisistä matkailun muodoista vapaaehtoismatkailu poikkeaa usealla tavalla. Vapaaehtoismatkailun yhtenä tarkoituksena on luoda matkailijoiden ja matkakohteissa asuvien paikallisten välille kiinteä side ja luottamus. Mahdollista on myös saada luotua elinikäinen suhde ihmisten välillä. Matkakohde hyötyy vapaaehtoismatkailusta suoraan ilman välikäsiä. (Mustonen 2005.)

Vapaaehtoismatkailun tarkoituksena on tuottaa hyötyjä niin vapaaehtoiselle kuin matkakohteelle. Vapaaehtoismatkailija tuo matkakohteeseen rahoitusta, innokasta työvoimaa, uusia ideoita ja taitoja. Matkailija itse oppii uudesta kulttuurista sekä yhteiskunnallisista ja ympäristön ongelmista. Vapaaehtoismatkailijat eivät ainoastaan jaa aikaansa ja taitojaan, vaan myös tekevät lahjoituksia ja kuluttavat aikaansa matkustellen kohteessa, mikä merkitsee lisätuottoa matkakohteelle. Vapaaehtoismatkailu on yksinkertaisesti ajateltuna vapaaehtoistyön ja matkailun yhdistämistä. Se ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen käsite. Vapaaehtoismatkailijat eivät välttämättä omaksu vapaaehtoistyön syvällistä merkitystä. Osa heistä voi osallistua vapaaehtoisprojekteihin täysin itsekkäistä syistä, eikä auttamisen halu ja hyvän tekeminen ole pääsyyinä matkalle lähtiessä. (Tourism Research and Marketing 2008 7, 10.)

4.3 Vapaaehtoismatkailun historia

Matkailun historia ulottuu vuosisatojen taakse, eikä myöskään vapaaehtoismatkailu ole täysin uusi konsepti. Vapaaehtoistyön ja matkailun yhdistämistä on esiintynyt jo vuosituhansien ajan monissa eri uskonnoissa ja kulttuureissa ympäri maailman. Esimerkiksi lähetyssaarnaajia, parantajia, merimiehiä ja tutkimusmatkailijoita voidaan

pitää oman aikansa vapaaehtoismatkailijoina. Myös uskonnolliset ja lääketieteelliset organisaatiot ovat kautta aikojen tarjonneet koulutusta sekä hengellistä että lääkinällistä apua ulkomailla. (Tourism Research and Marketing 2008, 7, 10.)

Vapaaehtoismatkailusta tuli järjestäytyneempää 1900-luvun alussa, jolloin ensimmäiset vapaaehtoistoimintaan liittyvät organisaatiot perustettiin. Toisen maailmansodan jälkipuinti vilkastutti vapaaehtoisorganisaatioiden kasvua, mikä näkyi merkittävästi 1950-luvulla. Afrikasta tuli ensisijainen kohde vapaaehtoisorganisaatioille. Ensimmäiset varsinaiset ”ympäristönsuojelulomamatkat” tulivat matkailijoiden saataville 1980-luvun puolivälissä Iso-Britanniassa, minkä jälkeen kansainvälisiä vapaaehtoisuustyömahdollisuuksia tarjoavien organisaatioiden määrä kasvoi entisestään. (Tourism Research and Marketing 2008, 8.)

Todellinen uusien vapaaehtoisorganisaatioiden räjähdysmäinen kasvu tapahtui 1990-luvun aikana. Suurin osa organisaatioista perustettiin Amerikkaan. Organisaatiot olivat voittoa tavoittelemattomia ja hyvin riippuvaisia vapaaehtoisten lahjoituksista. Vuoden 1990 loppuun mennessä vapaaehtoismatkailijoiden määrä oli kasvanut 500 000:een. Vapaaehtoisorganisaatioiden ja vapaaehtoisten määrä jatkoi kasvuaan 2000-luvun alkuvuosina. Useat paikalliset kansalaisjärjestöt ovat luoneet projekteja ja vapaaehtoisuushetkiä kehitysmaissa. (Tourism Research and Marketing 2008, 8.)

Kuluneen viime vuosisadan aikana vapaaehtoismatkailu on muuttunut merkittävästi. Ennen se oli lähestulkoon ainoastaan nuorten yksinoikeus, mutta nykyisin vapaaehtoismatkailijoita ovat myös työssäkäyvät henkilöt, vanhemmat ihmiset ja eläkeläiset. Nykyään vapaaehtoismatkailu ei keskity ainoastaan kehitysmaihin vaan vapaaehtoisprojekteja on tarjolla ympäri maailman. Tutkimuksia vapaaehtoismatkailusta on vielä vähän, mutta niitä tehdään koko ajan lisää. Mielenkiinto vapaaehtoismatkailua kohtaan kasvaa jatkuvasti myös kansainvälisessä mediassa. (Tourism Research and Marketing 2008, 8–9.)

4.4 Kasvu ja kehitys

Vapaaehtoismatkailun kasvuun on vaikuttanut kaksi tekijää. Ne ovat itse matkailun kasvu ja erityisesti nuorten matkailijoiden kasvava osuus sekä lisääntynyt halukkuus tehdä vapaaehtoistyötä ulkomailla. Yli 70 prosenttia organisaatioista, jotka toimivat yhä, on perustettu vuodesta 1980 lähtien. Kasvu on myös kiihtynyt. 1980-luvulla noin kolme organisaatioita perustettiin vuosittain, kun 1990-luvulla vastaava luku oli jo kuusi. Kasvua selittää teollisuusmaiden nopea vaurastuminen 1980-luvulta eteenpäin. Rikkaiden maiden väestöllä oli aikaa ja rahaa työskennellä vapaaehtoisena ulkomailla. Yhdysvalloissa sijaitsee noin kolmannes organisaatioiden päämajoista. Iso-Britannia tulee toisena noin 16 prosentin osuudella kokonaisuudesta. Muutamissa kehitysmaissa on melko suuri määrä organisaatioita. Näitä maita ovat Ecuador, Thaimaa ja Nepal. (Tourism Research And Marketing 2008, 30–31.)

Vapaaehtoismatkailusta saadut erilaiset kokemukset ovat monipuolistaneet ja kasvattaneet sen osuutta matkailusektorilla. Vaikka suurin osa vapaaehtoismatkailusta käsittää matkailun ja vapaaehtoistyön yhdistelmän, ilmaantuu yhä uusia muotoja, jotka käsittävät työn ja vapaa-ajan yhdistämisen tai lahjoitusten antamisen työn sijasta. Tutkimuksessa, jossa oli mukana yli 300 vapaaehtoismatkailuorganisaatiota ympäri maailmaa, saatiin selvitettyä että vapaaehtoismatkailijoiden määrä on kasvanut 1,6 miljoonaan vuosittain. Saadut tuotot vaihtelevat noin 1–2 miljardin euron välillä. Suurin kasvu tällä sektorilla on tapahtunut vuodesta 1990 lähtien. (Tourism Research And Marketing 2008, 5.)

4.5 Tulevaisuus

Vapaaehtoismatkailu tulee kasvamaan voimakkaasti tulevaisuudessa niin kooltaan kuin arvoltaan. Alati kasvava huoli ympäristöstä, halu auttaa ihmisiä, nuorten kasvava osuus matkailijoina sekä vapaaehtoisuusmahdollisuuksien lisääntyminen vaikuttavat suuresti vapaaehtoismatkailualan kasvuun ja kehittymiseen. Vuonna 2006 Euro-monitor International ennusti, että vapaaehtoismatkailu on seuraavien 3–4 vuoden aikana yksi voimakkaimmin kasvavista matkailumuodoista. (Tourism Research And Marketing 2008, 61–62, 64.)

lökkäämmät vapaaehtoiset sekä sapattivapaata tai välivuotta pitävät keski-ikäiset ovat hiljalleen muuttamassa vapaaehtoismatkailijan profiilia. Vapaaehtoismatkailun kasvaessa myös tarve osaavista alan ammattilaisista kasvaa. Vapaaehtoismatkailun eettisiä asioita ajavat organisaatiot voivat pakottaa palvelujen tarjoajia kiinnittämään enemmän huomiota tuotteidensa laatuun, kuten vapaaehtoisten koulutukseen. Huoli ympäristöstä voi lisätä pitempikestoisten vapaaehtoisprojektien määrää tulevaisuudessa. Pitempikestoissa projekteissa lentomatkustamisen kannalta hiilidioksidipäästöt pysyvät alhaisempina lyhyempikestisiin projekteihin verrattaessa. (Tourism Research and Marketing 2008, 63–64.)

TAULUKKO 1. Vapaaehtoismatkailun SWOT-analyysi

<p style="text-align: center;">Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • aito auttamisen halu (altruismi) • taloudellinen hyöty kohdemaalle • ympäristönsuojelu • tietotaito paikallisille • aidot kokemukset ja elämykset vapaaehtoismatkailijoille • kulttuurien välisen ymmärryksen ja kunnioituksen kasvu • loman ja vapaaehtoistyön yhdistyminen 	<p style="text-align: center;">Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • vapaaehtoismatkailijoiden kokemattomuus työtehtävissä • melko kallis matkailumuoto • vielä pieni ja tuntematon matkailumuoto • markkinoinnin vähäisyys • oikeanlaisen markkinoinnin löytäminen potentiaalisille asiakasryhmille
<p style="text-align: center;">Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • maailman muuttaminen kohti parempaa • matkailun käsityksen muuttaminen • matkakohteiden taloudellinen, ympäristöllinen ja kulttuurillinen eheytyminen • sosiaalisten rakenteiden parantuminen • demokratian kehittyminen ja korruption väheneminen • uusien matkailutuotteiden kehittäminen, esimerkiksi paikallisten kädentaitojen myynti ja markkinointi, josta paikalliset itse hyötyvät taloudellisesti 	<p style="text-align: center;">Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • uuskolonialismi • epäeettiset organisaatiot • rahat eivät mene oikeisiin kohteisiin • organisaatioiden viestinnälliset ja hallinnolliset ongelmat • työtehtävät eivät vastaa matkailijoiden odotuksia • riippuvuussuhteen kehittyminen • korruptio • vapaaehtoismatkailijoiden vääränlaiset asenteet ja motiivit • paikallisen kulttuurin väheksyminen ja alentuva asennoituminen paikallisiin • konfliktialueet, sodan uhka joillakin alueilla

5 VAPAAEHTOISPROJEKTIT

5.1 Projektien sisältö

Vapaaehtoisprojekteja tarjoavat sekä voittoa tavoittelemattomat organisaatiot että kaupalliset matkatoimistot. Vapaaehtoismatkailijoille tarjotaan laajalti monen tyyppisiä projekteja, jotka sisältävät esimerkiksi maanviljelyä, arkeologiaa, yhteisöjen kehittämistä, luonnonsuojelua, rakentamista sekä hoitotyötä. Vapaaehtoisprojektien luonteeseen vaikuttaa paljon niitä tarjoavan organisaation tehtävä ja toimeksianto. (Brown 2005, 480.)

Vapaaehtoismatkailu ei ole ainoastaan rajoittunut kehitysmaihin, sillä sen toteutus on mahdollista myös kehittyneissä maissa. On arvioitu, että tällä hetkellä on käynnissä noin 10 000 erilaista vapaaehtoismatkailuprojektia rakennusprojekteista eläintensuojeluprojekteihin. Vapaaehtoisprojektit voivat olla monella eri tavalla sidoksissa matkailuun. Vapaaehtoismatkailua voi toteuttaa esimerkiksi seikkailumatkailun, ekomatkailun, hyväntekeväisyysmatkailun ja tiimirakentamismatkailun muodossa. Erilaisia kohteita ja työtehtäviä ovat muun muassa norsujen pelastus ja kilpikonnien suojele Thaimaassa, terveydenhuolto ja koulutus Tansaniassa, koirien pelastaminen Espanjassa sekä meren tutkimus Havaijilla. Vapaaehtoisorganisaatioiden koko vaihtelee pienistä yksityisistä yrityksistä merkittäviin kansalaisjärjestöihin ja ministeriöihin. Useat tahot voivat järjestää vapaaehtoiskokemuksia. Näitä tahoja ovat muun muassa kansainväliset työharjoitteluohjelmat, kehitysjärjestöt, teknilliset ja ammatilliset apuryhmät, lukiot ja yliopistot sekä uskonnolliset instituutiot. (Tourism Research and Marketing 2008, 12–13.)

Yleisesti lyhytkestosiin vapaaehtoisprojekteihin osallistuvat vapaaehtoiset maksavat osallistumismaksun. Lyhytkestoiset projektit ovat suunnitellumpia kuin pitempiketoisemmat projektit. Pitempiketoisempiin projekteihin osallistuvat vapaaehtoiset voivat joissakin tapauksissa jopa saada palkkaa vapaaehtoistyöstä, ja heillä on usein vapaus suunnitella projektinsa itse. Vapaaehtoisprojektien kasvaessa on lisääntynyt samalla tarve niiden ohjaukselle. Erityisesti lyhytkestosiin projekteihin osallistuvilla

vapaaehtoisilla on melko lyhyt aika oppia tarvittavat tiedot ja taidot, joita tarvitaan projektin aikana. Esimerkiksi Conservation Volunteers Australia ylläpitää yli 170 kokaikaista työntekijää. Lyhytkestoiseen projektiin osallistuvat vapaaehtoiset harvoin suorittavat kokonaista projektia rajallisen ajan vuoksi. Vapaaehtoismatkailuorganisaatioiden täytyykin pystyä ylläpitämään katkeamatonta vapaaehtoisten ketjua. Katkeamattoman ketjun avulla seuraava vapaaehtoisryhmä pystyy helposti jatkamaan siitä mihin edellinen ryhmä jäi. Näin lyhytkestoiseen projektiin osallistuva pystyy maksimoimaan kaiken hyödyn pienessäkin ajassa. (Tourism Research and Marketing 2008, 19.)

5.2 Projektin valintakriteerit

Vapaaehtoisprojekteihin kannattaa tutustua huolellisesti etukäteen ennen niihin osallistumista. Vapaaehtoisprojektia valitessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, onko projekti toteutettu yhteistyössä paikallisten kanssa. Paikallisten mukanaolotakaa parhaan tietämyksen alueen ongelmista. Paikalliset ovat myös hyvänä apuna vieraseen kulttuuriin ja käytänteisiin tutustuessa. Tärkeää on myös selvittää kuinka suuri osa projektin rahoista menee itse avustustyöhön ja mikä summa vuorostaan byrokraatiaan ja palkkoihin. Projektiin osallistuessa on tarpeellista myös etukäteen selvittää minkälaista työtä ja kuinka paljon sitä on tiedossa paikan päällä. Jotta vapaaehtoisprojektista saisi kaiken hyödyn irti, on tärkeää, että vapaaehtoistyöntekijöille on tarjolla koulutusta jonka avulla saadaan tietoa itse hankkeesta ja paikallisista tavoista. Tarpeellista on myös selvittää projektin kielivaatimukset. (Kalmari & Kelola 2009, 172.)

Vapaaehtoisprojektien johtaminen ja suunnittelu on usein eettisesti monimutkaista. Vapaaehtoisen on syytä varmistaa, että vapaaehtoisorganisaatioiden toimintaperiaatteet ovat ekologisia ja eettisiä. Organisaation eettisyydestä kertoo se, että se pyrkii pitkän aikavälin suhteisiin autettavien yhteisöjen kanssa ja luo työpaikkoja myös paikallisille mahdollisuuksien mukaan. Organisaation sitoutuminen tiettyyn hankkeeseen on hyvin tärkeää. Vapaaehtoisprojekteilla tulisi olla aikataulu jota noudattamalla projektit etenisivät suunnitellusti ja tulosta saataisiin aikaan. On tärkeää kiin-

nittää huomio siihen, kuinka organisaatio esittelee itsensä ja kuinka se markkinoi itseään. Valitessaan vapaaehtoisprojektia monet keskittyvät siihen, mikä on projektin hinta, minne maahan haluaa matkustaa ja milloin on hyvä aika matkustaa. Vapaaehtoisorganisaation valinta on kuitenkin huomattavasti vaikeampaa kuin matkatoimiston valinta lomalle lähdetessä. (Ethical volunteering 2006.)

Vapaaehtoisprojekteja välittävillä organisaatioilla on useita yhteistyökumppaneita. On tärkeää, että suhteet organisaatioiden välillä ovat hyviä ja toimivia. Vapaaehtoisprojekteja välittävien organisaatioiden täytyy myös kunnioittaa kohdemaitaan. Vapaaehtoisprojektien tehtävät vaihtelevat laajasti. On syytä valita sellainen projekti, joka vastaa vapaaehtoisen taitoja. Esimerkiksi sairaanhoitajan tehtäviin ei kannata hakea, mikäli niistä ei ole kokemusta kotimaassakaan. Hyvä organisaatio haluaa varmistaa, että he lähettävät oikeanlaisia ja sopivia ihmisiä projekteihin. Organisaatiot, jotka haastattelevat tai tekevät jonkinlaisen valintaprosessin vapaaehtoisia valittaessa, antavat kuvan siitä, että kyseessä on vastuuntuntoinen ja eettinen organisaatio. Maailmalle lähtevät vapaaehtoiset pääsevät kuitenkin monesti tekemään ja kokemaan uutta ja sellaista, mitä eivät aiemmin kotimaassaan ole tehneet. Hyvä ja eettinen organisaatio informoi kattavasti vapaaehtoista ennen projektiin lähtöä. Myös projektin jälkeen eettiset organisaatiot ovat kiinnostuneita vapaaehtoiskokemuksesta ja haluavat usein kerätä palautetta toiminnan kehittämiseksi. (Ethical volunteering 2006.)

Hyvä vapaaehtoisorganisaatio rakentaa hyvät suhteet yhteistyöorganisaatioihin, ottaa huomioon paikallisten ihmisten tarpeet, järjestää paikan ja projektin sekä valitsee vapaaehtoiset eri työtehtäviin. Hyvä organisaatio kykenee kertomaan useita kuukausia ennen matkaa, minne vapaaehtoisprojekti suuntautuu ja millaisia ovat työtehtävät. Hätäisesti järjestetyt projektit ovat usein sekavia, jolloin niin vapaaehtoisten kuin paikallistenkin odotukset jäävät täyttymättä. Organisaatiot järjestävät paljon koulutusta eri tasoilla. Myös vapaaehtoisorganisaatiolta saatava tuki ennen projektia ja projektin aikana on hyvin tärkeää. Vapaaehtoiset haluavat oppia kokemuksesta sekä hyötyä siitä kaikin tavoin samalla matkasta nauttien. Paikallisen kulttuurin tunteminen ja paikallinen tuki on vapaaehtoiselle erittäin tärkeää. Hyvin usein projektien ai-

kana tulee joitakin ongelmia ratkaistaviksi. Tässä vaiheessa on hyvä tietää, kenen puoleen kääntyä apua tarvittaessa. (Ethical volunteering 2006.)

5.3 Tärkeimmät vapaaehtoismatkakohteet

Tärkeimmät matkakohteet vapaaehtoismatkailijoille ovat Latinalainen Amerikka, Aasia ja Afrikka. Yhdessä nämä alueet käsittävät lähes 90 prosenttia vapaaehtoismatkaluorganisaatioiden tarjoamista kohteista. Suurin osa vapaaehtoismatkailijavirroista lähtee melko rikkailta alueilta ja kohdistuvat melko köyhille alueille. Latinalaisen Amerikan suosio johtuu lähinnä Yhdysvaltojen läheisestä sijainnista, sekä espanjan kielen yleistymisestä Yhdysvalloissa. Suosituin yksittäinen maa on Intia ja sen jälkeen tulevat Ecuador, Nepal, Etelä-Afrikka ja Thaimaa. Etelä-Afrikan ja Thaimaan suosio liittyy vahvasti mahdollisuuteen yhdistää vapaaehtoistyö ja vapaa-ajan eri aktiviteetit joita maat tarjoavat. Vuorostaan Intia, Ecuador ja Nepal ovat ensisijaisia kohteita avustustyölle. (Tourism Research and Marketing 2008, 5, 45–46.)

Vapaaehtoisprojekteja voidaan järjestää lähestulkoon missä tahansa, missä on tarvetta suojelulle ja avunannolle. Suosittuja projektikohteita ovat sademetsät, villieläin- ja luonnonsuojelualueet sekä koulut, orpokodit ja sairaalat. Tehtävät vaihtelevat alueittain tieteellisistä tutkimuksista ja suojeluprojekteista taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen sekä kulttuurien entisöintiin ja säilyttämiseen. Vapaaehtoisilla on usein mahdollisuus osallistua paikallisiin tehtäviin ja olla vuorovaikutuksessa paikallisen yhteisön kanssa. Tärkeää vapaaehtoismatkailijoille on kokemus siitä että he pystyvät vaikuttamaan asioihin positiivisella tavalla. (Wearing 2002, 2.)

5.4 Vapaaehtoismatkailuorganisaatiot

Alati kasvava vapaaehtoiskokemusten kysyntä on lisännyt vapaaehtoismatkailuorganisaatioiden määrää. Suurimmalla osalla järjestöistä päämaja sijaitsee teollisuusmaassa. Tourism Research And Marketingin listaamasta 324 organisaatiosta 56 prosenttia on voittoa tavoittelemattomia. Kaupallisten palveluiden tarjoajien määrä on silti kasvamassa nopeasti. Kaupallisten vapaaehtoismatkailuorganisaatioiden kautta

lähtevät matkailijat kuluttavat paljon suurempia summia matkoihinsa verrattaessa voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden kautta lähteviin vapaaehtoismatkailijoihin. Vuonna 2007 kaupallisten organisaatioiden kautta lähtevät matkailijat kuluttivat arviolta yli 2200 euroa matkaa kohden. Kaupalliset matkatoimistot ovat hiljalleen alkaneet tiedostamaan, että on olemassa tuottoisa matkailumuoto, joka koostuu vapaaehtoistoiminnasta. Matkatoimistot ovatkin alkaneet esitellä vapaaehtoistointamahdollisuuksia Internet sivustoillaan. Kasvua on myös näkynyt kaupallisissa järjestöissä, jotka tarjoavat palveluita vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille kuluttajille. Nämä järjestöt ovat alkaneet kilpailla perinteisten voittoa tavoittelemattomien vapaaehtoismatkailuorganisaatioiden kanssa. (Tourism Research and Marketing 2008 5, 20.)

5.5 Vapaaehtoismatkailun hinnoittelu

Vapaaehtoismatkailusta aiheutuvat osallistumismaksut vaihtelevat voimakkaasti. Hintaan vaikuttaa luonnollisesti projektin luonne, kesto ja sijainti sekä itse projektiorganisaatio. Selkeää hinnoittelua on ollut erittäin vaikea tehdä, sillä ala on vielä niin nuori ja hajanainen. Kuluttajien on myös erittäin vaikea vertailla eri vapaaehtoisorganisaatioiden hintoja, sillä ne vaihtelevat maakohtaisesti. Eri lähteiden perusteella on vaikea selvittää mikä on todellinen keskiarvohinta vapaaehtoismatkalle.

Useat organisaatiot, matkanjärjestäjistä voittoa tavoittelemattomiin yrityksiin, tarjoavat nykyisin vapaaehtoismatkoja matkailijoille. Vapaaehtoismatkakohteet vaihtelevat paikallisista aina maailmanlaajuisiin kohteisiin. Vapaaehtoismatkat maksavat 75 eurosta 2200 euroon ja kestoltaan matkat ovat alle kahdesta viikosta kuuteen kuukauteen tai jopa pidempään. Suosituin matkustusajankohta on kesä, mutta matkoja järjestetään ympäri vuoden. (Brown 2005, 479.)

Vapaaehtoismatkailijoiden täytyy lähes aina maksaa osallistumisesta eri vapaaehtoistehtäviin. Summa on yleensä suurempi, mitä normaali matkailija maksaisi lomastaan samassa kohteessa (Wearing 2002, 1). Vapaaehtoisprojektien osallistumismaksujen suuruus ja niistä lähtevät osuudet itse projektiin vaihtelevat suuresti eri organisaatioiden välillä. Keskiverto osallistumismaksu vapaaehtoisprojektiin on suurin piirtein

950–1200 euroa. Tourism Research and Marketingin (2008) mukaan Cousins (2007) selvitti, että Iso-Britannian luonnonsuojelumatkanjärjestäjien osallistumismaksusta menevä osuus itse projektiin vaihtelee 35–80 prosentin välillä. Tyypillisesti osa osallistumismaksusta menee hallinnollisiin yleiskuluihin, vapaaehtoisten rekrytointiin, markkinointiin, vakuutuksiin, henkilökunnan palkkoihin ja koulutukseen, sekä muutamilla organisaatioilla vapaaehtoisten koulutuspäiviin. Loput maksusta kattavat kenttämaksut kohteessa, sekä projektin logistiikkakulut yhteistyökumppaneille, jotka hoitavat ruoan, majoituksen ja kuljetuksen vapaaehtoisille. Monet yritykset ovatkin laatineet tarkkoja erittelyjä kustannusrakenteistaan. (Tourism Research and Marketing 2008, 23, 26, 42.)

6 MATKAILIJOIDEN MUODONMUUTOS

6.1 Matkailijaprofiilit

Matkailijaprofiileja luodessa voi turvautua joko selkeästi määriteltäviin ”koviin muuttujiin” tai vaikeammin määriteltäviin ”pehmeisiin muuttujiin”. Molemmat muuttujat ovat hyödyllisiä ja yhdessä ne täydentävät toisiaan. Matkailijoiden ulkonaisia ominaisuuksia voidaan mitata ”kovilla muuttujilla”. Näitä muuttujia ovat maantieteelliset, demografiset, sekä sosio-ekonomiset indikaattorit sekä harrasteet. Maantieteelliset indikaattorit selvittävät muun muassa sen, asuvatko yksilöt kaupungeissa vai haja-asutusalueilla. Demografiset indikaattorit puolestaan mittaavat iän, sukupuolen, rodun, kielen, siviilisäädyn ja uskonnon. Sosio-ekonomiset indikaattorit selvittävät yksilön koulutuksen, ammatin, tulot, palkallisen vapaa-ajan määrän, sekä erilaiset omistukset kuten autot ja loma-asunnot. Myös harrasteet voidaan jakaa lukemattomiin eri luokkiin kuten kulttuuriharrasteisiin ja luontoaktiviteetteihin. Matkailijaprofiileja luodessa on tärkeä sisällyttää ”kovien muuttujien” rinnalle myös ”pehmeitä muuttujia”. Näin matkailijaprofiilista saadaan luotua entistä tarkempi ja moniulotteisempi. ”Pehmeät muuttujat” liittyvät yksilöiden sosiologisiin ja psykologisiin tekijöihin. ”Pehmeitä muuttujia” tutkimalla saadaan tietoa yksilön tarpeista ja motivaatioista.

Motivaatio perustuu muun muassa psykologisiin normeihin, asenteisiin ja kulttuuriin. (Vuoristo 2002, 38–40.)

Mowforth & Munt (2009, 59) ovat jakaneet matkailijat kahteen kategoriaan: vanhat matkailijat ja uudet matkailijat. Nämä kaksi eri matkailijaprofiilia eroavat toisistaan elämän arvoilta ja motiiveilta. Kärjistetyksi vanhat matkailijat ovat laiskempia, itsekkäämpiä ja ajattelemattomampia. Monet vanhojen matkailijoiden kriteerit viittaavat massaturismiin, jolle ominaista on kulutus ja epäeettiset ympäristöarvot. Uusien matkailijoiden arvot ovat verrattavissa vaihtoehtoiseen matkailuun. Heille tärkeää uusien ja aitojen asioiden omaksuminen ja kaiken kattava kunnioitus matkakohdetta kohtaan.

TAULUKKO 2. Matkustusmotiivien muutokset

Vanhat matkailijat	Uudet matkailijat
<ul style="list-style-type: none"> ✓ aurinko ✓ massaturismi ✓ kulutus matkakohteessa ✓ egomatkailu ✓ ylemmyys ✓ pitää nähtävyyksistä ✓ hotellilla ruokailu 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ uuden kokeminen ✓ oman tien kulkija ✓ nauttiminen, mutta ei tuhoaminen ✓ hauskan pitäminen ✓ ymmärtäväisyys ✓ pitää liikunnasta ja luonnosta ✓ paikallinen ruoka

Siitä huolimatta, että vapaaehtoismatkailu kasvattaa jatkuvasti suosiota ja siitä tehdään systemaattisesti teoreettisia tutkimuksia, on se vielä alkuvaiheessa. Brownin & Morrisonin (2003, 73) mukaan alustavien tutkimusten perusteella vapaaehtoismat-

kailu voidaan jakaa kahteen kategoriaan, sen perusteella ovatko matkailijat suuntautuneet enemmän vapaaehtoistyöhön vai lomailuun. Vapaaehtoistyöhön suuntautuneet omistavat suurimman osan ajastaan lomalla vapaaehtoisaktiviteetteihin. Vapaaehtoistoiminta on lomamatkalla tärkeintä. Matkailijat, jotka ovat suuntautuneet enemmän lomailuun, kuluttavat vain pienen osan ajastaan vapaaehtoistyötä tehden. Termi vapaaehtoismatkailu (voluntourism) viittaa matkakokemukseen, jossa matkan järjestäjä tarjoaa matkailijalle mahdollisuuden osallistua vapaavalintaiseen aktiviteettiin, joka sisältää vapaaehtoistyötä sekä kulttuurillista kanssakäymistä paikallisväestön kanssa. Nämä tekijät ovat usein nousseet matkan kohokohdiksi. (Brown 2005, 280.)

6.2 Vapaaehtoismatkailijat

Matkailijat ovat aina etsimässä jotain uutta, autenttista ja tarkoituksen omaista. Muun muassa ihmisen elämäntapa, arvot, asenteet ja sosiodemokraattinen rakenne vaikuttavat siihen, minkälaisia matkakokemuksia hän hakee. Matkailijat voidaan karkeasti jakaa uusia asioita hakeviin edelläkävijöihin, tutkimusmatkailijoihin, sekä heihin jotka kaipaavat tuttuja ja turvallisia kokemuksia. ”Uusi matkailija” (New Tourist) on paljon joustavampi, individuaalisempi ja ekologisesti valveutuneempi kuin ”perinteinen massaturisti”. (Mustonen 2006, 53.)

Tourism Reseach and Marketing teki tutkimuksen vuonna 2007, joka käsitti yli 8500 nuorta matkailijaa. Tuloksista selvisi että vapaaehtoismatkailijat ovat todennäköisemmin naisia kuin miehiä ja 70 prosenttia heistä olivat 20–25-vuotiaita. Motivaatiot matkustamiseen ovat yleensä sekoitus vapaaehtoistyötä, vieraisiin kulttuureihin tutustumista, sekä opiskelu ja työ ulkomailla. Järjestäytymättömässä vapaaehtoismatkailussa monet nuoret löytävät itse vapaaehtoiskohteen saavuttuaan matkakohteeseensa, sen sijaan että heidät olisi lähettänyt vapaaehtoismatkailuorganisaatio. (Tourism Research and Marketing 2008, 5.)

Nuorempien vapaaehtoismatkailijoiden rinnalle on myös nousemassa vanhempi ikäluokka. Nämä kaksi ryhmää muodostavat erilaiset vapaaehtoismatkailijaprofiilit: nuoremmat ovat korkeasti koulutettuja, mutta heillä on yleensä vain vähän työko-

kemusta. Toisen ryhmän muodostaa vankan työkokemuksen keränneet seniori-ikäiset henkilöt. (Tourism NT Northern Territory Australia 2009.)

Vapaaehtoismatkailijat ovat henkilöitä, joiden suurin syy lähteä matkalle on osallistua sosiaali- tai ympäristöprojektiin. Vapaaehtoismatkailijan ja perinteisen vapaaehtoistyöntekijän eroa on vaikea määrittellä, sillä suurin osa perinteisistä vapaaehtoistyöntekijöistä matkustaa työn aikana. Vapaaehtoismatkailijat lähtevät matkaan yleensä järjestön tai yrityksen kautta, jotka järjestävät vapaaehtoispakettimatkoja, joissa vapaaehtoismatkailijoille elämykset tulee olla yhtä tärkeitä kuin itse projektista aiheutuvat hyödyt. Perinteiset vapaaehtoistyöntekijät lähtevät matkaan tuottoa tavoittelemattomien organisaatioiden kautta ja heille tärkeintä on työskentely yhteisen hyvän puolesta. Vapaaehtoistyöntekijät nähdäänkin kustannustehokkaana työvoimana. (Reciprocity 2009.)

6.3 Eurooppalaiset vs. pohjoisamerikkalaiset vapaaehtoismatkailijat

Eurooppalaisten ja pohjoisamerikkalaisten välillä on havaittavissa motivaatioeroja. Kuitenkin molemmille kansallisuuksille on tärkeää uusien taitojen kehittäminen, matkasta nauttiminen, uusien kokemusten hankkiminen sekä osallistuminen merkityksellisiin projekteihin. Erot näkyvät parhaiten matkailijoiden odotuksissa siitä mitä he haluavat vapaaehtoismatkalta. Suurin osa vapaaehtoismatkailijoista tulee Euroopasta sekä Pohjois-Amerikasta. (Tourism NT Northern Territory Australia 2009.)

Eurooppalaiset vapaaehtoismatkailijat osallistuvat mieluiten projekteihin, joissa on havaittavissa lyhyen ja pitkän ajan hyötyjä ympäristölle. Vapaaehtoiset haluavat oppia paikallisesta kasvillisuudesta ja eläimistöstä sekä paikallisesta kulttuurista ja olla tekemisissä paikallisten asukkaiden kanssa. Tärkeää on myös parantaa ympäristöä eikä ainoastaan ylläpitää ja suojella sen hetkistä ympäristötilannetta tuhoilta. (Tourism NT Northern Territory Australia 2009.)

Amerikkalaiset vapaaehtoismatkailijat haluavat osallistua projekteihin jossa he voivat olla tekemisissä paikallisten ihmisten kanssa ja oppia heiltä paikallisesta ympäristöstä. Vaikka ympäristö hyötyy työvoimasta, suurin syy amerikkalaisilla osallistua tällai-

seen projektiin on itsensä kehittäminen. Pyyteetöntä hyvän luomista ja kaikkia koskevaa ympäristön huolehtimista pidetään toissijaisina syinä. (Tourism NT Northern Territory Australia 2009.)

7 MOTIVAATIO JA EETTISYYS

Vapaaehtoismatkailijoiden motivaatiot riippuvat eri tekijöistä, joita ovat muun muassa vapaaehtoisen tausta, sekä aikaisemmat matkakokemukset Tourism Research and Marketingin (2008, 32–33) mukaan Raymond (2007, 28) mainitsee kaksi päämotivaatiota, jotka liittyvät vapaaehtoisuuteen ja vapaaehtoismatkailuun. Nämä kaksi eri ääripäätä ovat altruismi eli epäitsekkäs toiminta sekä itsekkyyks. Tourism Research and Marketingin (2008, 32–33) mukaan Jonesin (2004) tekemässä tutkimuksessa selvitettiin Iso-Britannian opiskelijoiden motivaatioita pitää välivuosi johon usein kuuluu myös vapaaehtoistyö. Seuraavia motivaatioita ilmeni tutkimuksessa.

- Halu pitää tauko opiskelusta tai työnteosta
- Saavuttaa laajemman näkemyksen elämästä
- Tutustua uusiin ihmisiin, kulttuureihin ja paikkoihin
- Saavuttaa uusia elämäntaitoja
- Parantaa CV:tä
- Ansaita rahaa
- Tukea yhteiskuntaa
- Auttaa ihmisiä (altruismi)
- Hankkia haasteita
- Matkasta nauttiminen
- Uskonnolliset motivaatiot

(Tourism Research And Marketing 2008, 33).

7.1 Maslowin tarvehierarkia

Matkailumotivaatiota tutkittaessa on usein apuna käytetty Maslowin tarvehierarkia mallia. Viisitasonen tarvehierarkia mallin alimmalla tasolla ovat ihmiselle välttämättömät fysiologiset tarpeet. Fysiologisia tarpeita ovat muun muassa ravinnon, hoivaamisen ja seksuaalitoiminnan tarpeet. Kun nämä tarpeet ovat tyydytetty, voi yksilö ruveta toteuttamaan seuraavien tasojen tarpeita. Näitä ovat turvallisuuden tarpeet, sosiaaliset tarpeet sekä pitämisen ja arvostuksen tarpeet. Turvallisuuden tarpeissa pyritään vapautumaan pelosta sekä etsitään seikkailuja ja vaihtelua elämään. Sosiaaliisiin tarpeisiin kuuluvat rakkauden ja yhteenkuuluvuuden tarpeet. Pitämisen ja arvostuksen tarpeissa vuorostaan oman arvon tunteet ja pätemisen tarve nousevat esille. Korkein taso liittyy yksilön henkisiin ominaisuuksiin kuten itsensä toteuttamisen tarpeisiin. Korkeimpaan tasoon kuuluvat myös yksilön elämäntarkoituksen löytäminen, maailmankatsomus, tiedonjano, sekä taide-elämykset. Matkailu perustuu juuri Maslowin tarvehierarkian korkeimman tason tavoitteluun. (Vuoristo 41–42.)

KUVIO 1. Maslowin tarvehierarkia

7.2 Plogin teoria

Plog selvitti vuonna 1974 varakkaiden amerikkalaisten lentopelkojen syitä. Plog rajasi matkailijat psyko-, mid- ja allosentrikoihin sen perusteella, miten he valitsevat matkakohteensa. Psykosentrikot suosivat tuttuja ja turvallisia asioita ja valitsevatkin valmiiksi tehtyjä lomapaketteja. Allosentrikot puolestaan valitsevat mieluiten koskemattomia ja syrjäisiä matkakohteita sekä ovat kiinnostuneita vieraista kulttuureista. Näiden kahden ääripään väliin jäävät midsentrikot. Midsentrikoilla on sekä psykosentrisiä että allosentrisiä ominaisuuksia. Suurin osa matkailijoista luetaan midsentrikoihin. Plogin teoriaa on kritisoitu muun muassa siitä, että yksilön matkavalintoihin voivat vaikuttaa lukemattomat eri tekijät ja että ne voivat muuttua eri elämäntilanteissa. Esimerkiksi vähävarainen henkilö voi joutua valitsemaan ”halvemman” psykosentrisen käyttäytymismallin, vaikkakin omaisi allosentrisiä ominaisuuksia. (Vuoristo, 45–47.) Plogin teorian mukaan vapaaehtoismatkailijat voidaan luonnehtia allosentrikoiksi. (Brown 2005, 493.)

7.3 Hyödyt ja kokemukset vapaaehtoismatkailussa

Vapaaehtoistyön kautta vapaaehtoismatkailijat pystyvät tutustumaan kulttuuriin ja yhteisöön tavallista lomamatkaa syvemmin. Paikan autenttisuus ja aidot syvälliset kokemukset niin paikallisten kuin vapaaehtoisten kanssa ovat tärkeitä. Myös työskentely samanhenkisten ihmisten kanssa on merkittävä motiivi vapaaehtoismatkalle lähdettäessä. Vapaaehtoistyön avulla matkailija pystyy auttamaan vähäosaisia, sekä antamaan jotakin takaisin yhteiskunnalle. Vapaaehtoistyö on hyvä keino välittää omat arvot lapsilleen, sekä luoda tiiviimpiä perhesiteitä. (Brown 2005, 487–489.)

”Perinteiset” vapaaehtoistyöntekijät tulevat tekemään paikan päälle vain vapaaehtoistyötä eivätkä yhdistä matkaan minkäänlaista lomailua, toisin kuin vapaaehtoismatkailijat. ”Perinteisillä” vapaaehtoistyöntekijöillä motiivit keskittyvät sisäisiin, itsensä toteuttamisen tarpeisiin, kuten henkilökohtaiseen täyttymykseen, identiteetin

parantamiseen ja itseilmaisuun. Nämä motiivit ovat melko yhdenmukaisia vapaaehtoisuusmotiivien kanssa. (Brown 2005, 492–493.)

Vapaaehtoismatkailijoiden motiivit puolestaan liittyvät vahvasti seikkailunhaluun ja uutuudenviehätykseen. Nämä motiivit eivät ole yhtä tärkeitä ”perinteisten” vapaaehtoistyöntekijöiden keskuudessa. Vapaaehtoismatkailijoilla esiintyy myös Maslowin tarvehierarkian korkeimman tason eli itsensä toteuttamisen tarpeita, sekä myös alemman tason tarpeita, kuten rakkauden ja yhteenkuuluvuuden, sekä oppimisen tarpeita. Maslowin korkeimman tason tarpeet voidaan yhdistää vapaaehtoismatkailuun ja sen alemmat tasot perinteiseen lomamatkailuun. (Brown 2005, 493.)

Vapaaehtoismatkailijoilla voi olla yhtä suuret kehitysvaikutukset kohteeseen kuin vapaaehtoistyöntekijöilläkin, jos vain projektit ovat hyvin suunniteltuja. Vapaaehtoismatkailussa tärkeää on ottaa huomioon vapaaehtoisten turvallisuus, joka koskee tehtävää, projektin sijaintia ja majoitusta. Myös sijainnin vetovoimaisuutta pidetään tärkeänä. Siihen vaikuttaa muun muassa kohteen kauneus sekä tukihenkilöiden ja matkailukohteiden läheisyys. Projektin luonteella on myös tärkeä osa vapaaehtoismatkailua. Työtehtävien tulisi olla ainutlaatuisia sekä palkitsevia ja matkailijan tulisi nauttia työnteosta. Vapaaehtoismatkailijoiden on tärkeää ymmärtää työnsä saavutukset ja laajemmat vaikutukset pidemmällä aikavälillä. Saavutettavissa olevien päämäärien asettaminen vapaaehtoismatkailijoille ja konkreettisten tulosten esittäminen auttaa matkailijoita ymmärtämään vapaaehtoismatkailun vaikutuksia. (Reciprocity 2009.)

7.4 Eettisyys vapaaehtoismatkailussa

Maailmanlaajuiset etiikan säännöt matkailulle (The Global Code of Ethics for Tourism) ovat Maailman matkailujärjestön mukaan välttämättömiä, jotta matkailun negatiiviset vaikutukset ympäristölle ja kulttuuriperinnölle saataisiin minimoitua, sekä paikalliselle väestölle saatava hyöty maksimoitua. (World Tourism Organization.) Vapaaehtoismatkailun kasvaessa eettiset epäkohdat ovat nousseet esille. Jotkin ryhmät ovat sitä mieltä, että vapaaehtoismatkailu voi lopulta aiheuttaa enemmän haittaa

kuin hyötyä. Erityistä huolta aiheuttaa se, että vapaaehtoistyö voi jäädä tekemättä tai vajavaiseksi kokemattoman vapaaehtoisen takia. Yksi ratkaisu ongelmaan on hankkia enemmän kokeneempia ja taitavampia vapaaehtoisia, joilla on enemmän tarjottavaa vapaaehtoiskohteessa. Heitä ovat muun muassa ammattia vaihtavat tai sapattivapaata viettävät vanhempi väestön osa. He ovat kasvattaneet osuuttaan vapaaehtoisten keskuudessa ja täten luoneet vapaaehtoisten profiilista monimuotoisemman. Vapaaehtoismatkailun kasvu on luonut valtavan määrän analyyseja, Internetsivustoja ja alan tapahtumia ja nämä yhdessä lisäävät tietämystä tästä tärkeästä sosiaalisesta ilmiöstä. (Tourism Research and Marketing 2008, 5–6.)

Tourism Research And Marketingin (2008, 36–37) mukaan Raymond (2007) mainitsee tärkeimmät vapaaehtoismatkailua koskevat kritiikin aiheet. Usein vapaaehtoismatkailijat nähdään asiantuntijoina kehitysmaissa, vaikka monesti heiltä puuttuu tarvittavat pätevyyydet. Vapaaehtoismatkailu voi myös tukea uskolonialismia, missä länsimaat hyötyvät taloudellisesti kehitysmaista. Joitain organisaatioita on syytetty siitä, että ne kuvaavat kehitysmaiden asukkaat avuttomiksi saadakseen vapaaehtoistyöntekijöitä. Myös jotkin vapaaehtoisohjelmat toimivat holhoavasti kohteissaan. Vapaaehtoismatkailun kasvu on myös herättänyt huolta sen aiheuttamista ympäristövaikutuksista. Vapaaehtoiset voivat matkustaa pitkiä matkoja suojellakseen kohdemaan ympäristöä ja samalla aiheuttaa suuria hiilidioksidipäästöjä. (Tourism Research And Marketing 2008, 36–37.)

On myös mainittu, että vapaaehtoisten maksamat osallistumismaksut olisi parempi sijoittaa paikallisten työllistämiseen ja heidän taitojensa kehittämiseen. Wearing (2002) väittääkin, että paikallisten yhteisöjen ongelmana ei ole osaavien työntekijöiden puute, vaan rahan puute. Vapaaehtoisen kahden viikon osallistumismaksu voi olla suuruudeltaan sama kuin paikallisen vuoden palkka. (Tourism Research And Marketing 2008, 36.)

Vapaaehtoismatkailua on kritisoitu siitä, että sen negatiivisia vaikutuksia ei ole huomioitu tarpeeksi. Guttentag (2009, 540) mukaan McGehee & Andereck (2008) tutkivat sitä, kuinka vapaaehtoismatkailu voi luoda riippuvuutta vapaaehtoiskohteiden yhteisöissä. Paikalliset yhteisöt voivat myös paheksua joidenkin vapaaehtoisorgani-

saatioiden uskonnollisia näkökulmia. Guttentagin (2009, 540) artikkelissa Callanan & Thomas (2005) puolestaan kritisoivat sitä, että vapaaehtoiset ovat etupäässä kiinnostuneita henkilökohtaisista tarpeistaan, eivätkä niinkään auttamisen halusta. Projekteista saatava hyöty asetettiin myös kyseenalaiseksi. Wearing (2002, 51) mainitsee, että vapaaehtoismatkailua ei pitäisi nähdä parannuskeinona matkailusta aiheutuviin ongelmiin. Wearing toteaa, että jos vapaaehtoismatkailualasta kehittyy liian kaupallinen, voi se lopulta vaarantaa vapaaehtoiskohteiden yhteisöt ja ympäristön. Guttentagin (2009, 541) mukaan Lyons & Wearing (2008) väittävät, että kansalaisjärjestöt pystyvät kaupallisia yrityksiä paremmin välttämään vapaaehtoismatkailusta syntyviä ongelmia, sillä ne toimivat tiiviissä yhteistyössä paikallisten yhteisöjen kanssa. Lyons ja Wearing kuitenkin mainitsevat, että kansalaisjärjestöjen välillä on eroja ja että yleistyksiä ei pidä mennä tekemään.

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millainen suomalainen vapaaehtoismatkailija on profiililtaan. Tutkimuksessa haluttiin osittain verrata, onko Tourism Research and Marketingin 2008 tekemällä vapaaehtoismatkailijan profiililla samanlaisia yhtäläisyyksiä suomalaisten vapaaehtoismatkailijoiden kanssa vai eroavatko ne merkittävästi. Tutkimustulokset ovat luettavissa Tourism Research and Marketing, Volunteer-tourism: A Global Analysis 2008 -raportissa. Tutkimuksessa käytettiin samankaltaisia kysymyksiä kuin Tourism Research and Marketing kyselyssä, jotta tutkimustuloksia voitaisiin verrata toisiinsa.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat olivat seuraavat:

- Millainen on vapaaehtoismatkailusta kiinnostuneen henkilön demografinen profiili?
- Minkälaisesta vapaaehtoismatkailusta tutkimuksen henkilöt ovat kiinnostuneet?

- Minkälaisia vapaaehtoismatkailuun liittyviä motivaatioita henkilöillä ilmenee?
- Miten suomalainen vapaaehtoismatkailijaprofiili eroaa Tourism Research and Marketingin teettämästä vapaaehtoismatkailijaprofiilista?

Lisäksi kyselyssä haluttiin selvittää suomalaisten tietämystä eri vapaaehtoisorganisaatioista. Kyselyn avulla haluttiin myös lisätä toimeksiantajamme Suomen Ekomatkaajien tunnettuutta ja mahdollisuutta kasvattaa yrityksen asiakaskuntaa. Kyselyn avulla haluttiin tuoda lisää tunnettuutta vapaaehtoismatkailusta suomalaisten keskuudessa.

8.2 Kysely tutkimusmenetelmänä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista tutkimusta. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen keskeisimpiä asioita ovat aikaisempien tutkimusten johtopäätökset ja teorit, hypoteesien eli olettamuksien esittäminen, käsitteiden määrittely, otantasuunnitelman teko, perusjoukon määrittely sekä tulosten tilastollinen analysointi. Kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmiä voivat olla esimerkiksi haastattelu tai kirjekysely. Määrällisen tutkimuksen tulokset ilmoitetaan numeerisessa, tilastollisessa muodossa. Kvantitatiiviseen tutkimukseen usein liittyy syy- ja seuraussuhteiden määrittely. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 135–136.)

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä. Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa ja sen tulokset käsitellään yleensä kvantitatiivisesti. Kyselytutkimuksen etuja ovat sen nopeus ja helppous. Kysymällä monia asioita suurelta henkilömäärältä on mahdollista saada laaja tutkimusaineisto. Huolellisesti suunnitellun kyselylomakkeen avulla aineiston käsittely ja analysointi tietokonetta käyttäen onnistuu nopeasti. Kyselylomakkeen avulla voidaan kerätä tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä sekä mielipiteistä. Kyselyissä käytetään yleensä kolmea eri kysymys muotoa; avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä eli strukturoituja kysymyksiä sekä asteikkoihin perustuvia kysymystyyppejä. Avoimien kysymysten avulla vastaajat pääsevät ilmaisemaan itseään omin sanoin. Avointen kysymysten kautta myös vastaajien tietämys aiheesta saadaan selvi-

tettyä. Monivalintakysymysten avulla puolestaan voidaan vertailla vastauksia mielekkäästi keskenään. Ne myös sisältävät valmiita vastausvaihtoehtoja. Monivalintakysymykset sisältävät valmiita vastausvaihtoehtoja. Monivalintakysymykset vähentävät myös kirjavien vastausten määrää sekä auttavat vastaajaa tunnistamaan asian, mikä puolestaan helpottaa vastaamista. (Hirsjärvi ym. 2007, 135–136.)

Kyselytutkimuksessa on myös havaittavissa heikkouksia. Esimerkiksi kyselytutkimuksessa ei voida tietää kuinka, vakavasti kukin vastaaja on suhtautunut tutkimukseen. Vastaajat voivat muun muassa tehdä huolimattomuusvirheitä tai vastata epärehellisesti kysymyksiin. Kyselyssä vastaajat saattavat myös käsittää kysymyksen väärin tai jonkin kysymyksen vastausvaihtoehdot voivat olla vajavaiset. (Hirsjärvi ym. 2007, 188–190, 192–196.) Hyvä kysymys ei johdattele vastaajaa, on lyhyt, yksiselitteinen ja selkeä. Vastausvaihtoehtoja laadittaessa on tärkeää, että vastausvaihtoehtoja on kohtuullinen määrä, ja että ne eivät ole keskenään päällekkäisiä. Tärkeää on myös, että vastausta pyydetään vain yhteen asiaan kerrallaan. (Lotti 2001, 145, 148.)

Otanta on tärkeä osa tutkimuksen toteutuksessa. Otannassa määritellään ensimmäiseksi perusjoukko. Perusjoukko kertoo ketkä ja kuinka monta henkilöä tutkimukseen liitetään. Seuraavaksi selvitetään mistä rekistereistä tai luetteloista perusjoukko etsitään. Otannassa määritellään myös otosyksikkö, joka voi olla esimerkiksi yksilö, kotitalous tai yritys. Johtopäätösosassa todetaan mitä mitattiin, mitä tuloksia saatiin, mitä ne merkitsevät ja mitkä ovat kehittämiskohteet ja ideat. (Lotti 2001, 162–163, 195.)

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella Digium-ohjelmiston avulla (ks. liite 1). Tutkimustulokset analysoitiin SPSS-tilukointi- ja raportointiohjelmalla. Kysely rajattiin matkailusta jo kiinnostuneisiin henkilöihin, sillä tutkimukseen haluttiin henkilöitä, jotka todennäköisemmin voisivat olla tulevaisuuden vapaaehtoismatkailijoita. Tutkimuksessa haluttiin varmistaa se, että vastaajat olisivat jollain tasolla kiinnostuneita aiheesta. Jos kysely olisi laitettu kaikille mahdollisille keskustelupalstoille, otanta olisi saattanut olla hajanainen ja kyselyyn vastanneiden määrä olisi myös mahdollisesti ollut pienempi. Tutkimuksen keskittäminen matkailusivustoille auttaa myös lisäämään matkailijoiden tietoisuutta uudesta vaihtoehtoisesta matkailun

muodosta. Mahdollisesti tutkimus lisää tulevaisuudessa vapaaehtoismatkailijoiden määrää ja edesauttaa uusien, parempien ja vihreämpien arvojen syntymistä matkailijoiden keskuudessa.

Aineisto kerättiin verkkokyselynä. Kysely laitettiin Internetin matkailuaiheisille keskustelupalstoille ensimmäisen kerran 14.1.2011. Keskustelupalstojen määrää lisättiin seuraavilla viikoilla vastaajamäärän kasvattamiseksi. Kysely löytyi loppujen lopuksi seuraavilta Internet sivuostoilta; Pallontallaajat, Rantapallo, Iltalehti, Seniorinetti, Matkalehti, Matkaopas, Suomi24 ja Matkalaukku. Kysely suljettiin 14.2.2011, kun vastauksia oli kertynyt tutkimuksen kannalta tarpeellinen määrä. Tavoitteena oli saada 100 kyselyyn vastausta ja lopullinen vastaajien määrä oli 109. Kyselylomake laadittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Kyselylomakkeesta haluttiin tehdä mahdollisimman selkeä, jotta se houkuttelisi ihmisiä vastaamaan (ks. liite 1).

Kyselyn pituudeksi tuli lopulta noin 4 sivua ja se käsitti yhteensä 21 kysymystä. Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä. Kyselylomakkeen kysymykset käsittelivät kolmea eri aihealuetta. Ensimmäisten kysymysten avulla saatiin luotua vastaajien demografinen profiili, joka sisälsi muun muassa kysymykset iästä, sukupuolesta ja koululutustaustasta. Toisessa osuudessa keskityttiin keräämään tietoa motivaatioon liittyvistä asioista, sekä minkälaisesta vapaaehtoismatkailusta vastaajat ovat kiinnostuneet. Kolmas osuus koostui vapaaehtoisorganisaatioiden tietämyksestä ja Ekomatkaajien markkinoinnista. Kyselyssä oli mahdollisuus jättää omat yhteistiedot, jos halusi lisätietoa Ekomatkaajista (ks. liite 1).

8.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään virheettömään lopputulokseen, mutta virheitä voi syntyä ja ne vaikuttavat tulosten luotettavuuteen ja pätevyteen. Reliaabelius, eli tutkimuksen luotettavuus, tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliaabelius voidaan todeta esimerkiksi jos kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen. Toinen tärkeä tutkimukseen liittyvä käsite on validius, eli pätevyys. Pätevä mittari tai tutkimusmenetelmä mittaa juuri sen, mitä on tarkoitus-

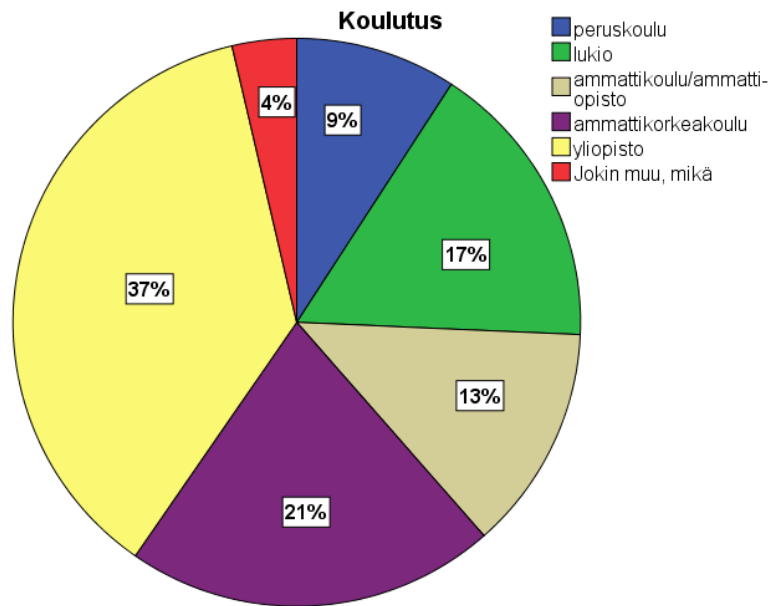
kin mitata. Validiuteen voi vaikuttaa muun muassa se, että vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset eri tavalla kuin tutkija. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–227.)

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyön tueksi haluttiin liittää aikaisempia tutkimustuloksia vapaaehtoismatkailusta kvantitatiivisen tutkimuksen tapaan. Verrattaessa opinnäytetyön tutkimustuloksia *Tourism Research and Marketing, Volunteer Tourism: A Global Analysis* -raporttiin (2008) saatiin sekä yhteneviä että eriäviä tuloksia. *Tourism Research and Marketing* raportissa on tutkittu vapaaehtoismatkailijoiden demografisia piirteitä, motivaatiota sekä yleistä tietoutta vapaaehtoismatkailuun liittyen. Raportti sisältää useita eri henkilöiden tekemiä tutkimuksia. Raportti on ensimmäinen kansainvälinen katsaus, joka sisälsi muun muassa tutkimuksen johon osallistui 8500 nuorta matkailijaa 16:sta eri maasta.

9.1 Kyselyyn osallistuneiden taustatiedot

Kyselyyn osallistui kaiken kaikkiaan 109 henkilöä, joista 67 % oli naisia ja 33 % miehiä. Suurin osa vastaajista (35 %) koostui 18–25-vuotiaista, kun taas 26–35-vuotiaita oli 29 % ja 36–45-vuotiaita oli vastaavasti 16 %. 46–60-vuotiaita oli vastaajista 12 %. Pienimmät ikäryhmät koostuivat yli 60-vuotiaista (6 %) ja alle 18-vuotiaista (2 %). Suurin osa vastaajista (37 %) ilmoitti koulutustasokseen yliopiston, ja seuraavaksi eniten oli ammattikorkeakoulun käyneitä henkilöitä (21 %). Lukion suorittaneita oli 17 % ja ammattikoulun tai ammattiopiston suorittaneita oli 13 %. Vastaajista pienin ryhmä ilmoitti käyneensä peruskoulun. Osalla vastaajilla oli kansakoulutausta.

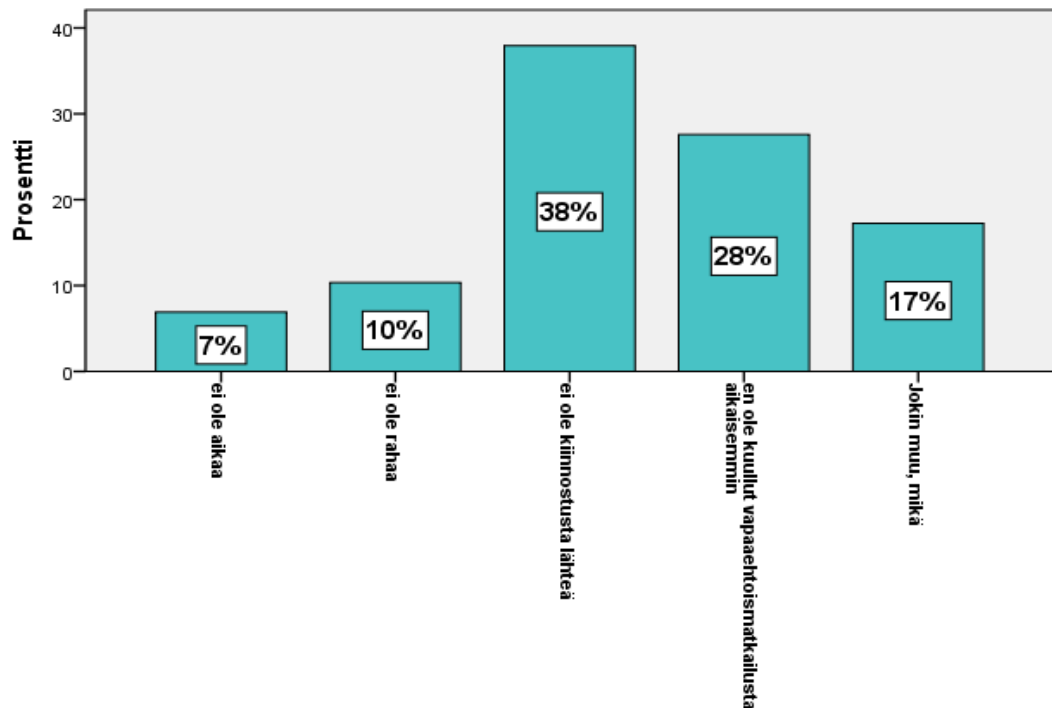
KUVIO 2. Koulutustausta

Kyselyssä haluttiin selvittää potentiaalisten matkailijoiden kiinnostusta vapaaehtois-
matkailua kohtaan. Kyselyyn osallistuneista selkeästi suurin osa (81 %) oli kiinnostu-
nut vapaaehtoismatkailusta. Vastanneista naisista 86 % oli kiinnostunut vapaaeh-
toismatkailusta, ja miehillä vastaava luku oli 70 %. Kiinnostus vapaaehtoismatkailua
kohtaan jakautui ikäryhmittäin melko tasaisesti, sillä 18–35-vuotiaista ja 46–60-
vuotiaista noin 85 % ilmaisi mielenkiintonsa kyseistä matkailumuotoa kohtaan. 36–
45-vuotiaista 71 % oli kiinnostunut vapaaehtoismatkailusta, kun taas vastaava luku yli
60-vuotiailla oli 57 %. Tarkasteltaessa eri ammattien kiinnostusta vapaaehtoismat-
kailua kohtaan opiskelijoiden kiinnostus oli suuri. 89 % vastanneista opiskelijoista il-
maisi mielenkiintonsa vapaaehtoismatkailua kohtaan. Myös eläkeläisiä kyseinen
matkailumuoto kiinnosti, sillä 71 % heistä koki vapaaehtoismatkailun mielenkiintoi-
seksi. Vapaaehtoismatkailu herätti mielenkiintoa myös sosiaalialalla toimivien henki-
löiden ja yrittäjien keskuudessa.

Vastanneista 19 % ei ollut kiinnostunut vapaaehtoismatkailusta lainkaan. Selkeästi
suurimpina syinä olivat kiinnostuksen puute sekä se, etteivät kyselyyn osallistujat ol-
leet kullek vapaaehtoismatkailusta aikaisemmin. Rahan ja ajan puute olivat toissi-
jaisia syitä kiinnostuksen vähäisyyteen. Muita syitä negatiiviseen suhtautumiseen va-

vapaaehtoismatkailua kohtaan olivat muun muassa epäily projektiorganisaatioiden eettisyydestä ja rahan menosta oikeisiin kohteisiin sekä halu toimia mieluummin itsenäisesti ilman organisaatioiden apua. Tarkemmat tiedot löytyvät kuviosta 3.

Kyselyyn haluttiin osallistujia vapaaehtoismatkailusta kiinnostuneista sekä potentiaalisista vapaaehtoismatkailijoista, jotta saataisiin luotua vapaaehtoismatkailijaprofiili. Tästä syystä kyselystä rajattiin pois ne henkilöt, jotka vastasivat kielteisessä kiinnostusta vapaaehtoismatkailua kohtaan. Näiltä henkilöiltä kysyttiin kuitenkin syy siihen, miksi vapaaehtoismatkailu ei kiinnosta. Sen jälkeen kysely loppui heidän osaltaan. Koko kyselyyn saatiin näin ollen 88 vapaaehtoismatkailusta kiinnostunutta henkilöä, jotka vastasivat koko kyselyyn. Kyselyyn vastanneiden ammatit vaihtelivat suuresti. Selkeästi suurimman ja yhtenäisimmän ryhmän muodostivat opiskelijat (25 %).

KUVIO 3. Syitä, miksi vapaaehtoismatkailu ei kiinnosta

9.2 Vapaaehtoisprojektikokemukset

Tutkimuksessa selvitettiin, onko kukaan vastaajista osallistunut aikaisemmin vapaaehtoisprojektiin matkoilla. Heistä 26 % vastasi osallistuneensa aikaisemmin jonkinlaiseen vapaaehtoisprojektiin. Näistä 20 henkilöstä 18 osallistuisi uudestaan jonkinlaiseen vapaaehtoisprojektiin. Tutkimuksessa haluttiin lisäksi selvittää, millaisissa vapaaehtoisprojekteissa henkilöt ovat olleet. Jo tehdyistä vapaaehtoisprojekteista haluttiin selvittää niiden sisältö, sijainti ja kesto. Vapaaehtoisprojektiin osallistuneista suurin osa oli osallistunut erilaisiin humanitäärisiin projekteihin. Työskentely orpokodeissa, kuten Ecuadorissa, Kambodzassa, Sri Lankassa ja Ugandassa, oli yleisimpiä vapaaehtoistyötehtäviä. Erilaiset opetukseen ja terveydenhoitoon liittyvät työt olivat vastaajien keskuudessa myös yleisiä. Opetus- ja terveydenhoitoprojekteja oli muun muassa Ugandassa, Keniassa, Sambiassa ja Nepalissa. Nuorten parissa työskenneltiin muun muassa Ecuadorissa, Kroatiaassa ja Englannissa. Ympäristöprojektit koostuivat lähinnä luonnonsuojelutyöstä Etelä-Afrikassa ja ekomatkailusta Dominikaanisessa tasavallassa. Eläinprojekteissa mainittiin muun muassa työskentely kissojen ja koirien löytökodissa Guatemalassa ja rakennusprojekteissa jälleenrakennustyössä Perussa maanjäristyksen jälkeen. Yleisimmät projektien kohdemaat olivat Ecuador ja Uganda. Projektien pituudet vaihtelivat kahdesta päivästä kahdeksaan kuukauteen. Yleisin vapaaehtoisprojektin pituus oli kaksi viikkoa. Myös kolmen kuukauden mittaiset projektit olivat suosittuja. Kyselyssä kysyttiin myös kuinka suuri osa matkan ajasta kului vapaaehtoisprojektissa. Suurin osa vapaaehtoisista vietti 2/3 matkastaan itse projektissa.

Tutkimuksen aineistosta luotiin vapaaehtoismatkailija profiileja. Kolme ensimmäistä profiilia koostuu henkilöistä, jotka ovat aikaisemmin osallistuneet vapaaehtoisprojektiin maailmalla. Kolme viimeistä profiilia ovat puolestaan henkilöistä, jotka eivät ole osallistuneet minkäänlaiseen vapaaehtoisprojektiin, mutta olisivat kiinnostuneita. Profiilien jälkeen on listattu eri maanosia ja maita, joihin kyselyyn osallistuneet miehen suuntaisivat vapaaehtoismatkansa.

Profiili 1

- Nainen
- 18–25-vuotias
- Koulutus: lukio
- Ammatti: opiskelija
- Vapaaehtoistyö Quitossa Ecuadorissa
- Työskentely orpokodissa
- 2,5 kuukauden pituinen matka, josta 4 viikkoa vapaaehtoisprojekteissa
- Haluaisi osallistua uudelleen vapaaehtoisprojektiin Boliviassa ja Venezuelassa Etelä-Amerikassa
- Kiinnostunut humanitäärisistä projekteista
- Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus 1–3 kk
- Valmis maksamaan projektista 100–200 euroa/viikko
- Etsisi projektin vasta matkakohteessa
- Haluaisi oppia lisää vieraista kulttuureista, kokea ja tehdä uutta ja erilaista, sekä laajentaa omaa maailmankatsomusta.

Profiili 2

- Nainen
- 36–45-vuotias
- Ammatti: lähihoitaja
- Vapaaehtoistyö Perussa ja Guatemalassa
- Perussa jälleenrakennustyö maanjäristyksen jälkeen, Guatemalassa työskentely eläinten orpokodissa
- 2 vuoden ja 9 kuukauden pituisesta matkasta noin 7 viikkoa vapaaehtoisprojekteissa
- Haluaisi osallistua uudelleen vapaaehtoisprojektiin Perussa Etelä-Amerikassa
- Kiinnostunut eläinprojekteista
- Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus 2-3 viikkoa
- Valmis maksamaan projektista alle 100 euroa/viikko
- Etsisi vapaaehtoisprojektin omatoimisesti Internetistä
- Haluaisi oppia lisää ympäristöstä ja eläimistä, kokea ja tehdä uutta ja erilaista, sekä saada aikaan paikan päällä jotakin positiivista ja konkreettista

Profiili 3

- Nainen
- 18–25-vuotias
- Koulutus: ammattikorkeakoulu
- Ammatti: opiskelija
- Vapaaehtoistyö Nairobissa, Keniassa
- Työskentely apu-opettajana ala-asteella
- 8 kuukauden mittaisesta matkasta työskentely vapaaehtoisprojektissa 6, 5 kuukautta
- Haluaisi osallistua uudelleen vapaaehtoisprojektiin Keniassa Afrikassa
- Kiinnostunut eläinprojekteista
- Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus 1–3 kuukautta
- Valmis maksamaan projektista alle 100 euroa/viikko
- Etsisi vapaaehtoisprojektin omatoimisesti Internetistä
- Haluaisi oppia lisää vieraista kulttuureista, saada uusia ystäviä muista paikallisista ja laajentaa omaa maailmankatsomustaan

Profiili 4

- Mies
- 18–25-vuotias
- Koulutus: yliopisto
- Ammatti: opiskelija
- Kiinnostunut rakennusprojekteista Kambodzassa, Aasiassa
- Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus 1–3 kuukautta
- Valmis maksamaan projektista 100–200 euroa/viikko
- Etsisi vapaaehtoisprojektin omatoimisesti Internetistä
- Haluaisi saada uusia ystäviä paikallisista, laajentaa omaa maailmankatsomustaan ja pitää hauskaa ja rentoutua

Profiili 5

- Nainen
- 26–35-vuotias
- Koulutus: ammattikorkeakoulu
- Ammatti: pankkivirkailija
- Kiinnostunut eläinprojekteista Intiassa, Aasiassa
- Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus 1–3 kuukautta
- Valmis maksamaan projektista 201–500 euroa/viikko
- Etsisi vapaaehtoisprojektin matkatoimistosta tai matkanjärjestäjältä
- Haluaisi oppia lisää ympäristöstä ja luonnosta, laajentaa omaa maailmankatsomusta ja saada aikaan paikan päällä jotakin positiivista ja konkreettista

Profiili 6

- Nainen
- 46–60-vuotias
- Koulutus: lukio
- Ammatti: sihteeri
- Kiinnostunut ympäristöprojekteista Sudanissa ja Afrikassa
- Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus 1–3 kuukautta
- Valmis maksamaan projektista 100–200 euroa/viikko
- Etsisi vapaaehtoisprojektin vapaaehtoistyöorganisaation kautta
- Haluaisi saada uusia ystäviä paikallisista, laajentaa omaa maailmankatsomusta ja saada aikaan paikan päällä jotakin positiivista ja konkreettista

TAULUKKO 3. Maita, joissa vapaaehtoisprojekti haluttaisiin suorittaa

<p>Eurooppa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Espanja 3 • Islanti 1 • Kreikka 1 • Latvia 1 • Portugali 1 • Saksa 1 • Bosnia-Hertsegovina 1 • Italia 1 	<p>Aasia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indonesia 2 • Intia 2 • Thaimaa 2 • Sri Lanka 1 • Vietnam 1 • Filippiinit 1 • Kambodza 1
<p>Afrikka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uganda 2 • Sudan 1 • Kenia 1 	<p>Etelä-Amerikka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bolivia 1 • Venezuela 1 • Brasilia 1 • Kolumbia 1 • Meksiko 1 • Peru 1
<p>Väli-Amerikka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Costa-Rica 2 • Kuuba 1 	<p>Muut kohteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uusi-Seelanti 1 • Yhdistyneet Arabiemiirikunnat: Dubai 1 • Paikalla ei ole väliä 5

9.3 Odotukset ja motivaatiot vapaaehtoismatkailussa

Tutkimuksessa selvitettiin, millaisesta vapaaehtoistyöstä potentiaaliset vapaaehtoismatkailijat olisivat kiinnostuneita. (KUVIO 4.) Vaihtoehtoina olivat ympäristöprojektit, joita voivat olla esimerkiksi metsien ja vesistöjen suojelu sekä tutkimustyö, puiden istutus, ympäristökasvatus ja -valistus. Toisena vaihtoehtona olivat eläinprojektit, joihin kuuluvat muun muassa merikilpikonnien, orankien sekä norsujen tutkimus ja suojelu, loukkaantuneiden ja orpojen eläinten hoito. Kolmantena vaihtoehtona olivat humanitaariset projektit, jotka sisältävät esimerkiksi opettamisen kouluissa ja orpo-

kodeissa tai työskentelyn sairaalassa. Yhden ryhmän muodostivat rakennusprojektit, joita voi olla koulujen, siltojen tai kaivojen rakentaminen. Viimeisenä vaihtoehtona olivat oman alan työt ja jokin muu omavalintainen työtehtävä. Vaihtoehtona oli valita ainoastaan yksi mieleisin projekti. Eläinprojektit oli suosituin vaihtoehto 32 %:n osuudella. Toiseksi mielenkiintoisimpana pidettiin humanitaarisia projekteja (26 %) ja kolmanneksi tärkeimpinä ympäristöprojekteja (20 %). Vastaajista 10 % olisi kiinnostunut tekemään oman koulutusalan töitä, ja 8 %:ia kiinnostivat rakennusprojektit. Pieni osa vastanneista olisi halunnut tehdä monipuolisesti useita eri työtehtäviä matkallaan.

Miesten kiinnostus eri vapaaehtoisprojekteja kohtaan jakautui erittäin tasaisesti. Ympäristö-, eläin-, humanitaariset ja rakennusprojektit saivat kaikki noin 20 %:n kannatuksen. Naisilla puolestaan kiinnostus jakautui selkeämmin. Mieluisin vaihtoehto heillä oli eläinprojektit (36 %) ja toisena humanitaariset projektit (29 %). Kolmanneksi suosituin oli ympäristöprojektit (20 %). Rakennusprojektit eivät herättäneet juurikaan kiinnostusta naisten keskuudessa. Vastaajista 18–25-vuotiaat olivat eniten kiinnostuneet humanitaarisista projekteista (36 %) ja eläinprojekteista (24 %). Vähiten kiinnostusta 18–25-vuotiaiden keskuudessa herättivät rakennusprojektit (9 %). 26–35-vuotiaista puolet kiinnostunut eläinprojekteista. Loput vaihtoehdot saivat melko tasaisesti kannatusta tämän ikäryhmän välillä. 36–45-vuotiaiden keskuudessa mielenkiintoisimpana pidettiin ympäristöprojekteja ja puolestaan rakennusprojektit eivät saaneet lainkaan kannatusta. 46–60-vuotiaista yli puolet piti humanitaarisia projekteja mielenkiintoisimpina. Kannatusta saivat myös ympäristöprojektit (30 %) ja oman alan työt (11 %). Eläinprojektit ja rakennusprojektit eivät herättäneet mielenkiintoa. Yli 60-vuotiaat olivat kiinnostuneita eläinprojekteista (50 %), ympäristöprojekteista (25 %) sekä rakennusprojekteista (25 %).

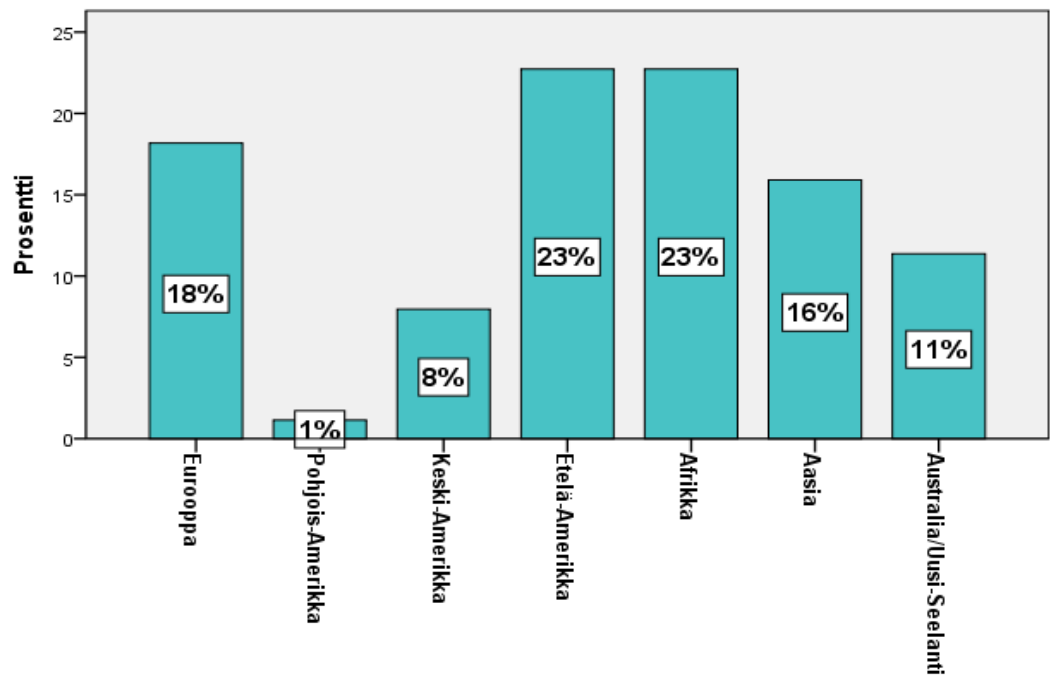

KUVIO 4. Vapaaehtoismatkailijoiden kiinnostus eri projekteja kohtaan

Vapaaehtoisprojektit suuntautuvat ympäri maailmaa. Kyselyssä selvitettiin mieluisin maanosa vapaaehtoisprojektin toteuttamiseen. Tasavertaisina ja suosituimpina nousivat Etelä-Amerikka ja Afrikka 23 %:n kannatuksella. Eurooppaan lähtisi vapaaehtoisprojektiä toteuttamaan 18 % ja Aasiaan 16 %. Vastanneista 11 % piti Australiaa ja Uutta-Seelantia miellyttävimpänä projektikohteena. Keski-Amerikkaan lähtisi mieluiten 8 % vastanneista. Vähiten suosituin vapaaehtoismatkakohde oli kyselyn mukaan Pohjois-Amerikka (1 %).

18–25-vuotiaat kokivat mieluisimpana vapaaehtoisprojektikohteena Etelä-Amerikan (30 %), ja vähiten kyseistä ikäryhmää kiinnosti vapaaehtoisprojekti Euroopassa (3 %) ja Pohjois-Amerikassa (3 %). 26–35-vuotiaat vastaajat valitsivat parhaimmaksi vapaaehtoisprojektikohteeksi Aasian (26 %). Puolestaan Pohjois-Amerikka ei kiinnostanut tätä ikäryhmää ollenkaan. 36–45-vuotiaiden kiinnostus vapaaehtoisprojekteihin jakautui Etelä-Amerikan (33 %), Euroopan (25 %), Afrikan (25 %) ja Australian/Uuden-Seelannin (17 %) välillä. 46–60-vuotiaat lähtisivät mieluiten toteuttamaan vapaaehtoisprojektin Eurooppaan (27 %) tai Etelä-Amerikkaan (27 %). Australia/Uusi-Seelanti

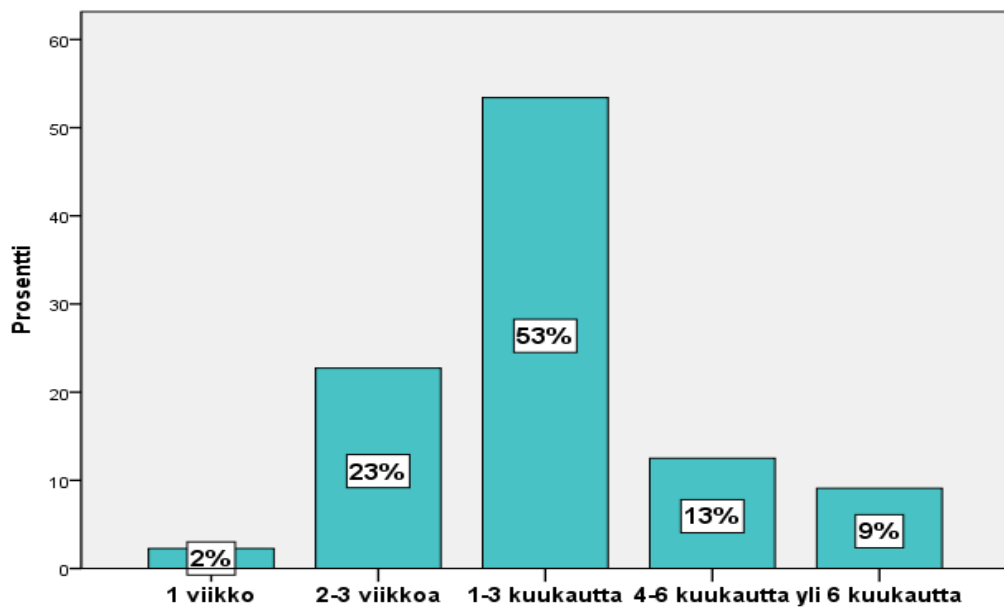
sekä Pohjois-Amerikka eivät saaneet kannatusta 46–60-vuotiaiden keskuudessa. Prosentuaalisesti vertailtuna yli 60-vuotiaat (75 %) suosivat eniten Eurooppaa vapaaehtoismatkailun kohteena. Suurimman kannatuksen miesten keskuudessa sai Eurooppa (32 %) ja naisten kiinnostus jakautui tasaisesti Afrikan ja Etelä-Amerikan välillä (24 %). (KUVIO 5.)

KUVIO 5. Kiinnostus eri vapaaehtoismatkakohteita kohtaan

Kysyttäessä sopivaa vapaaehtoisprojektin pituutta 1-3 kuukautta oli selkeästi suosituin vaihtoehto 53 %:n osuudella. Vastanneista 23 % oli sitä mieltä, että 2–3 viikkoa olisi sopiva vapaaehtoisprojektin pituus. 13 % lähtisi matkaan 4–6 kuukaudeksi ja 9 % vastaajista viipyisi vapaaehtoisprojektissa yli puoli vuotta. Viikon mittaista vapaaehtoisprojektia pidettiin selkeästi liian lyhyenä aikana, sillä vain 2 % valitsi kyseisen vaihtoehdon. Verrattaessa tuloksia ikäryhmittäin kaikki muut, lukuun ottamatta 35–46-vuotiaita, valitsivat parhaimmaksi vaihtoehdoksi 1–3 kuukautta. 35–46-vuotiaista lähes 60 % valitsi 2–3 viikon mittaisen vapaaehtoisprojektin sopivimmaksi pituudeksi.

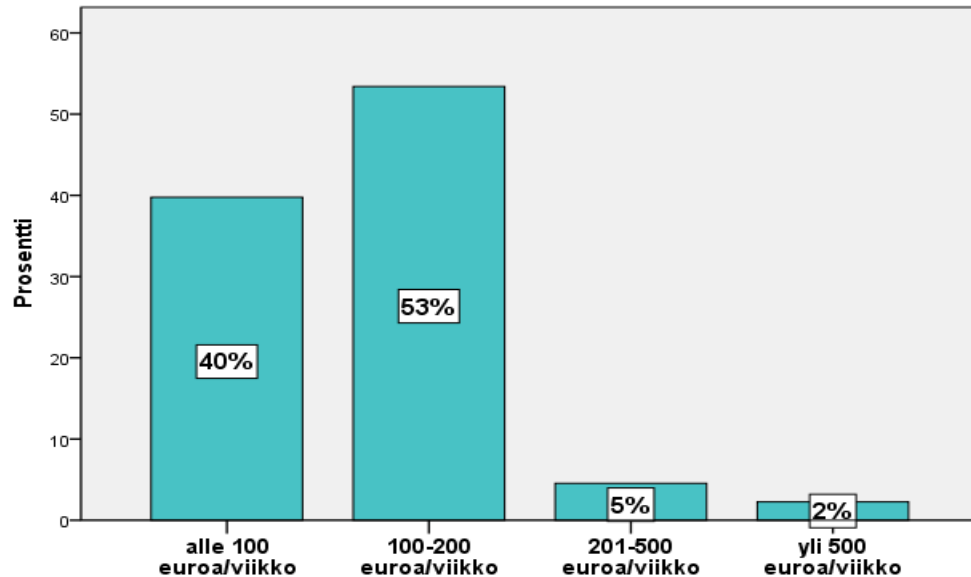
46–60-vuotiaista jopa 82 % oli sitä mieltä että paras matkan pituus olisi 1–3 kuukautta. Sukupuolten välillä ei ollut merkittäviä eroja projektin pituutta valittaessa. Sekä miehet että naiset pitivät 1–3 kuukautta pituudeltaan parhaimpana ja yhtä viikkoa liian lyhyenä. Vertailtaessa eri ammattiryhmiä valtaosa opiskelijoista (67 %) suosi myös 1–3 kuukauden mittaista vapaaehtoisprojektia. (KUVIO 6.)

KUVIO 6. Sopiva vapaaehtoisprojektin pituus

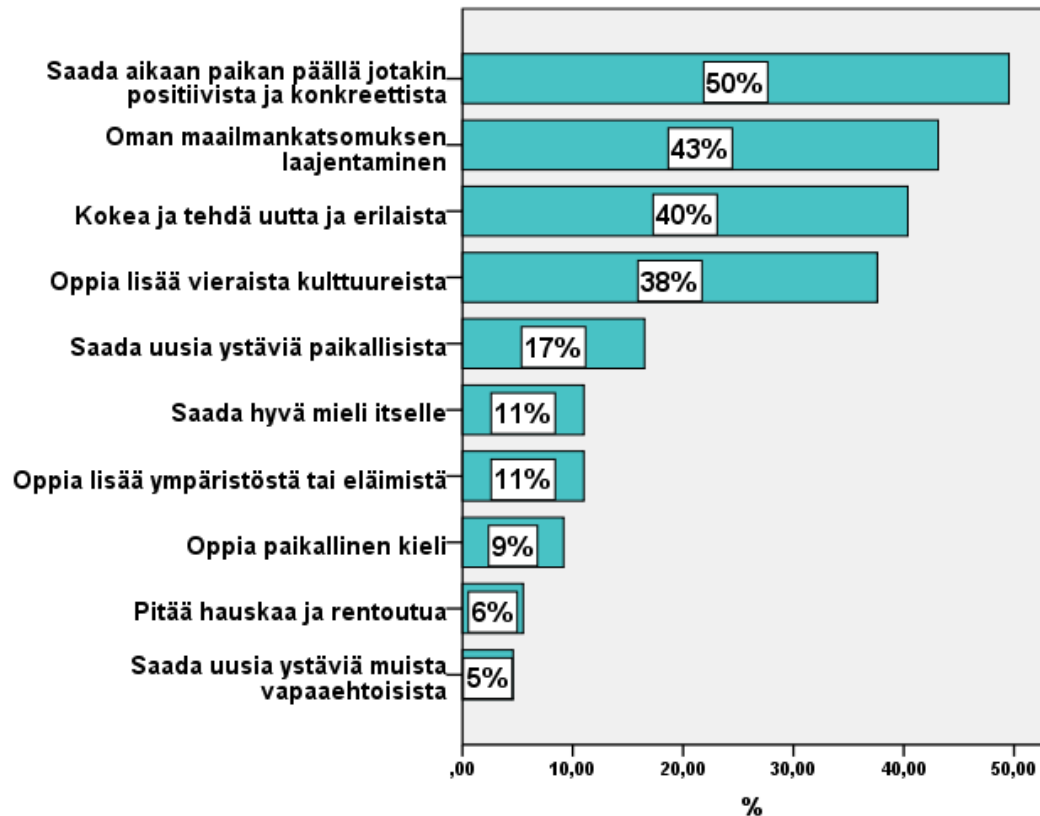
Tutkittaessa sopivaa vapaaehtoisprojektin hintaa hieman yli puolet vastaajista olisi valmiita maksamaan 100–200 euroa ja 40 % maksaisi alle 100 euroa viikolta. Hinta oli määritelty siten, että siihen sisältyi projektimaksun lisäksi ruoka ja majoitus vapaaehtoisille. Sekä miehistä että naisista noin puolet valitsi 100–200 euroa sopivimmaksi projektimaksuksi. 25 % miehistä ja 40 % naisista valitsi alle 100 euron maksun parhaimmaksi. Naisista 6 % piti 201–500 euroa sopivana maksuna ja miehistä 8 % olisi valmis maksamaan yli 500 euroa yhdestä projektiviikosta. 18–25-vuotiaat suosivat selkeästi alle 100 euron ja 100–200 euron viikkomaksua. Samoin 26–35-vuotiaille alle 100 euroa ja 100–200 euroon olisi ihanteellisin vapaaehtoisprojektimaksu viikosta. Tästä ikäryhmästä 11 % olisi ollut valmis maksamaan 201–500 euroa yhdeltä viikolta. Vastanneista 36–45-vuotiaista (75 %) ja 46–60-vuotiaista (64 %) selkeästi enemmistö

piti 100–200 euroa sopivana viikkomaksuna. Yli 60-vuotiaat olivat yhtä mieltä siitä, että 100–200 euroa oli sopivin maksu vapaaehtoisprojektiviikosta. (KUVIO 7.)

KUVIO 7. Sopiva vapaaehtoisprojektimaksun suuruus/viikko

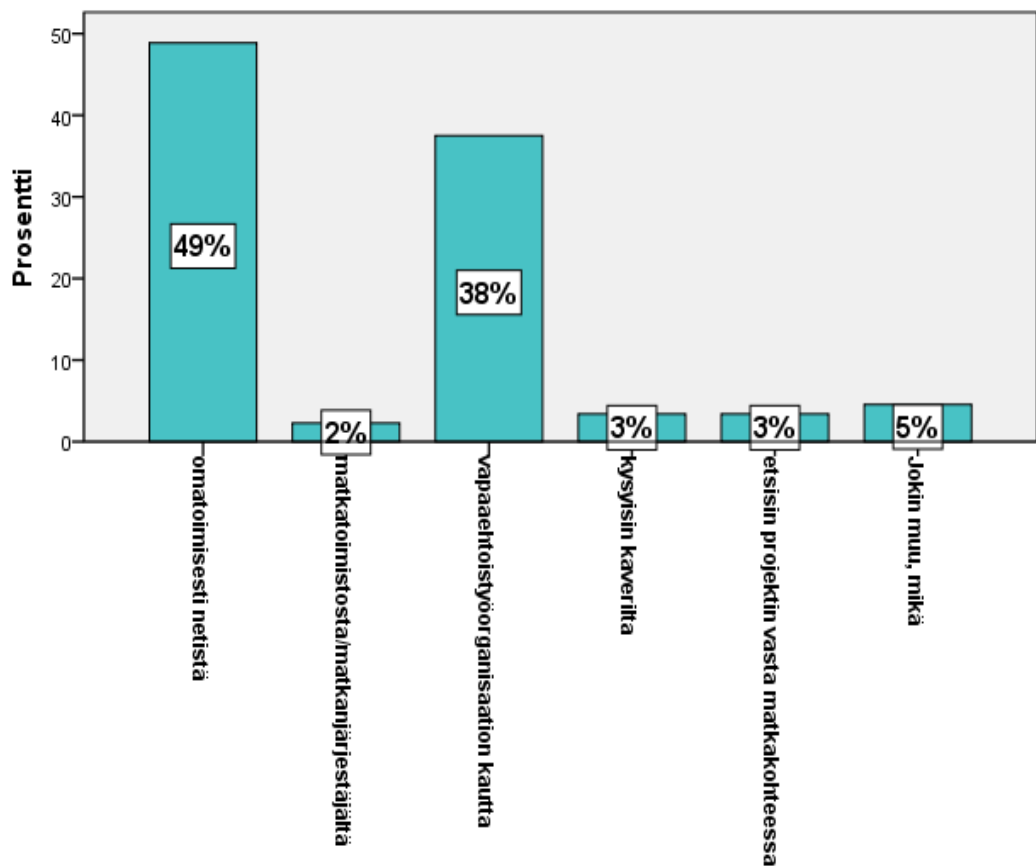
Tutkimuksessa kysyttiin tärkeimpiä asioita, jotka haluttiin saavuttaa vapaaehtoisprojektiin osallistumisen myötä. (KUVIO 8.) Kyselyyn osallistujat saivat valita kolme kohtaa kymmenestä vaihtoehdosta. Tämän vuoksi vastausprosentti nousi normaalista 100 %:sta 283 %:iin. Puolet vastaajista valitsi yhdeksi tärkeimmistä asioista saada aikaan paikan päällä jotakin positiivista ja konkreettista. Oman maailmankatsomuksen laajentaminen koettiin toiseksi tärkeimmäksi asiaksi (43 %) kokea projektin myötä. Kolmanneksi suosituin vaihtoehto oli kokea ja tehdä uutta ja erilaista (40 %). 38 %:ia vastaajista ilmaisi halun oppia lisää vieraista kulttuureista ja 17 % halusi saada ystäviä paikallisista. Hyvän mielen saaminen itselle ja uuden oppiminen ympäristöstä ja eläimistä sai 11 %:n kannatuksen. Vastaajista 9 % piti tärkeänä paikallisen kielen oppimista. Vähiten mielenkiintoa herätti hauskanpito ja rentoutuminen (6 %) sekä uusien ystävien saaminen toisista vapaaehtoismatkailijoista (5 %).

KUVIO 8. asioita joita halutaan saavuttaa projektiin osallistumisen myötä

9.4 Tietämys vapaaehtoisorganisaatioista

Tutkimuksessa selvitettiin mistä eri lähteistä potentiaaliset vapaaehtoismatkailijat etsivät vapaaehtoisprojektin. Lähes puolet vastaajista etsi omatoimisesti tietoa Internetistä vapaaehtoisprojekteista. Toisena tärkeänä väylänä nousivat esille vapaaehtoistyöorganisaatiot. Naisten välillä ei ollut suuria eroja sen suhteen valitsevatko he vapaaehtoisprojektin omatoimisesti netistä vai vapaaehtoistyöorganisaation kautta. Kumpikin vaihtoehdoista sai noin 46 %:n kannatuksen. Miehillä puolestaan oli selkeä ero, sillä 60 % etsi vapaaehtoisprojektin omatoimisesti Internetistä. Vain 12 % miehistä etsi projektin vapaaehtoistyöorganisaation kautta. 18–35-vuotiaat etsivät tietoa omatoimisesti Internetistä, kun taas 36-vuotiaat ja sitä vanhemmat suosivat enemmän vapaaehtoistyöorganisaatioita projektin valinnassa. Muita väyliä vapaaehtoisprojektin etsintään mainittiin lehdet ja lehti-ilmoitukset.

KUVIO 9. Vapaaehtoisprojektin etsiminen

Tietämys eri organisaatioista, jotka välittävät vapaaehtoisprojekteja, jakautui hyvin tasaisesti. Vastaajista puolet oli kuullut jostain vapaaehtoisorganisaatiosta aiemmin. 36–45-vuotiaista 67 % oli aikaisemmin kuullut vapaaehtoisorganisaatioista. Vastaava prosenttiluku 18–25-vuotiailla oli 60 % ja 26–35-vuotiailla 44 %. 46–60-vuotiaista 27 % ilmoitti kuulleensa aiemmin organisaatioista, mutta kukaan yli 60-vuotiaista kyselyyn vastaajista ei osannut nimetä ainuttakaan vapaaehtoisorganisaatiota. Naisilla oli selkeästi enemmän tietoutta vapaaehtoisorganisaatioita kohtaan sillä 60 % osasi nimetä jonkun organisaation, vastaava luku miehillä oli vain 20 %. Kysyttäessä vapaaehtoisorganisaatioiden nimiä Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry (KVT) ja Allianssi nousi kyselyssä selkeästi esille. Muita mainittuja organisaatioita olivat Maailmanvaihto, Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry, Ekomatkaajat sekä Cimo.

Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry on rauhanjärjestö, joka pyrkii edistämään rauhaa, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja ympäristönsuojelua. KVT järjestää Suomesta kä-

sin työleirejä ulkomaille sekä välittää vapaaehtoisia eri työleireille. (KVT.) Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry on nuorisotyön valtakunnallinen palvelu- ja vaikuttaja-järjestö. Allianssin Nuorisovaihdon kautta on mahdollista lähteä ulkomaille töihin tai kielikurssille. Allianssin kautta pääsee myös vapaaehtoistyöhön ja työpaikkoja on tarjolla ympäri maailman. (Allianssi ry 2010.) Maailmanvaihto on nuorisojärjestö, joka lähettää suomalaisia vapaaehtoisiksi ympäri maailmaa. Maailmanvaihto myös vastaanottaa ulkomaalaisia vapaaehtoistyöntekijöitä Suomeen. (Maailmanvaihto ry.) CIMO on kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus. CIMO pyrkii edistämään suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä muun muassa työelämän ja koulutuksen keskuudessa. (CIMO.)

Kyselyyn osallistuneista noin 11 %:lle Suomen Ekomatkaajat oli entuudestaan tuttu yritys. Naisista 14 % ja miehistä ainoastaan 4 % oli aiemmin kuullut Suomen Ekomatkaajista. 36–60-vuotiaista noin viidesosa ja 26–35-vuotiaista 11 % olivat tietoisia yrityksestä. Kyselyyn vastanneista yli 60-vuotiaista ei kukaan ollut kuullut Ekomatkaajista.

10 POHDINTA

10.1 Tutkimuksen yhteenveto

Tutkimuskysely laitettiin useille matkailuaiheisille Internetin keskustelupalstoille. Keskustelupalstoilla keskustellaan hyvin ajankohtaisista aiheista ja sen vuoksi kysely nähtiin parhaaksi liittää kyseisille sivustoille. Sivustoilla käy päivittäin suuri määrä vierailijoita eri ikäluokista. Silti suurin osa on nuoria ja näin ollen vanhemman väestön kantaa vapaaehtoismatkailusta ei saatu yhtä paljon suhteessa muihin ikäluokkiin. Tutkimus liitettiin myös matkailuaiheiselle seniorikeskustelupalstalle, jotta vastauksia saataisiin kaikista ikäryhmistä. Vaikka nuoret ovat tällä hetkellä suurin ja aktiivisin vapaaehtoismatkailijaryhmä, ovat myös seniori-ikäiset hiljalleen nousemassa tärkeäksi ryhmäksi nuorempien rinnalle. Sen vuoksi olisi ollut tärkeää saada laajempi vastausotanta myös vanhemmalta väestöltä, sillä suurten ikäluokkien vanhetessa, heistä

tulee valtava matkailijaryhmä jolla riittää aikaa ja rahaa matkusteluun. Heillä on myös takanaan pitkä työura ja paljon tietotaitoa jota he voivat hyödyntää erityisesti vapaaehtoismatkailussa.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 109 henkilöä, joista 81 % ilmoitti olevansa kiinnostuneita vapaaehtoismatkailusta. Tuloksista voidaan päätellä, että kyseiselle matkailumuodolle olisi tulevaisuudessa kysyntää. Melko moni vastaajista ei ollut kuullut aikaisemmin vapaaehtoismatkailusta, joten tunnettuuden lisääminen markkinoinnin avulla olisi hyödyllistä alan kehittymisen kannalta. Tutkimuksessa selvisi myös, että vain 11 % kyselyyn vastanneista oli kuullut aiemmin Ekomatkaajista, joten markkinointi yrityksen kohdalla olisi selvästikin hyödyllistä. Kuten aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, myös tämän tutkimuksen perusteella nuoret aikuiset ovat potentiaalisimpia tulevaisuuden vapaaehtoismatkailijoita. Myös se, että naiset ovat ensisijaisesti kiinnostuneita vapaaehtoismatkailusta miehiä enemmän, ilmeni myös tässä tutkimuksessa. Tutkimus tuki Tourism Research and Marketingin (2008) tutkimustuloksia siitä, että ammattiryhmistä opiskelijat muodostavat suurimman vapaaehtoismatkailusta kiinnostuneiden ryhmän, joten markkinoinnin suuntaaminen heille on erityisen tärkeää.

Neljäsosa vastanneista oli aikaisemmin osallistunut vapaaehtoisprojektiin matkallaan, ja heistä 90 % osallistuisi uuteen projektiin tulevaisuudessa. Tämän perusteella voidaan päätellä, että projektiin osallistuminen ei ole kertaluontoista ja se on koettu positiivisena asiana. Matkailijat, jotka ovat aikaisemmin osallistuneet vapaaehtoisprojekteihin, ovat tärkeitä tiedonjakajia kun alaa halutaan kehittää eteenpäin. Heiltä voi saada arvokkaita kehitysehdotuksia, ja he toimivat tehokkaana markkinointivälineenä kertomalla kokemuksistaan muille asiasta kiinnostuneille. Koska suurin osa kerran osallistuneista lähtee mukaan projektiin uudestaan, myös heille kohdistettu markkinointi on erityisen tärkeää.

10.2 Projektin merkitys ja sisältö

Vapaaehtoismatkailussa on tärkeää luoda sekä matkailijan kannalta mielenkiintoinen että merkittävä projektikokonaisuus, joka edistää myös matkakohteen ympäristön ja

ihmisten hyvinvointia. Suosituimmaksi vapaaehtoisprojektiksi nousivat tutkimuksessa eläinprojektit, joista erityisesti naiset olivat kiinnostuneita. Miesten kiinnostus erilaisia vapaaehtoisprojekteja kohtaan jakautui hyvin tasaisesti. Eläinprojektien lisäksi humanitaariset ja ympäristöprojektit osoittautuivat vaihtoehtoista selkeästi mielenkiintoisimmiksi, joten näiden projektien kehittäminen ja markkinointi voisi olla hyödyllistä. Tasavertaisesti suosituimmat vapaaehtoismatkailun kohteet olivat kaikkien vastanneiden kesken Etelä-Amerikka ja Afrikka. Nuoremmat vastaajat ovat tutkimuksen perusteella valmiita lähtemään kauemmaksi, kun taas vanhempien vastaajien kesken Etelä-Amerikan lisäksi myös Eurooppa sai yhtä suuren kannatuksen. Syy Euroopan suosioon vanhemman väestön keskuudessa on varmasti se, että se koetaan turvallisemmaksi ja tutummaksi ympäristöksi. Nuoret puolestaan ovat seikkailuhaluisempia vapaaehtoismatkavalinnoissaan. Nuorten kielitaito, koulutus ja mahdollisuudet lähteä ulkomaille ovat erilaiset verrattuna vanhempaan väestöön. Tästä voidaan päätellä, että vanhempi väestö voi toivoa suomenkielistä tukea kohteissa ja sitä ei aina ole tarjolla vapaaehtoisprojekteissa. Nuoret todennäköisesti pärjäävät englannin kielellä vapaaehtoismatkan ajan. Mielenkiintoista oli huomata, että naisten lähtiessä mieluiten Afrikkaan tai Etelä-Amerikkaan miehistä suurin osa valitsisi Euroopan vapaaehtoismatkakohteeksi.

Yli puolet kaikista vastanneista piti 1–3 kuukauden pituista vapaaehtoisprojektia suosituimpana vaihtoehtona. Tämän pituinen vapaaehtoismatka on ihanteellinen, sillä siinä ajassa matkailija pystyy sisäistämään projektin sekä saamaan enemmän aikaiseksi edistystä verrattaessa parin viikon mittaiseen matkaan. 1–3 kuukauden mittainen matka on useimmille myös rahallisesti mahdollinen, ja tilaisuus irtautua työstä ja arjesta siksi ajaksi on monille helpommin järjesteltävissä. Tästä pitempi aika voi olla monille työssäkäyville ja perheellisille haastava. Tarkasteltaessa ikäjakaumaa tuli selkeästi esille se, että nuoret ja vanhempi väestö valitsivat sopivaksi vapaaehtoismatkan pituudeksi 1–3 kuukautta. Tämä kertoo siitä, että opiskelijoilla on aikaa ja vapautta irtautua arjesta pidemmäksi aikaa. Myös vanhemmilla henkilöillä on enemmän vapaa-aikaa, sillä osa heistä voi olla eläkkeellä tai ei välttämättä käy enää täysipäiväisesti töissä. Vapautta elämään tuo myös se, että lapset ovat todennäköisesti jo aikuisiässä. Vanhemmilla henkilöillä on todennäköisemmin myös hyvä taloudellinen ti-

lanne, ja he haluavat vielä saada uusia kokemuksia ja kasvattaa itseään niiden myötä. Yli puolet 35–46-vuotiaista valitsi sopivimmaksi vapaaehtoisprojektin pituudeksi 2–3 viikkoa. Heillä on todennäköisemmin pienempiä lapsia hoidettavana, ja myös töiden takia tämän ikäryhmän henkilöiden on vaikeampi irtaantua arjesta. Vapaaehtoismatkalle on kuitenkin mahdollista ottaa lapset mukaan ja siksi olisi hyvä tuoda esille myös lapsiystävällisiä kohteita. Lapsiperheille sopisi varmasti hyvin lyhyempi 2–3 viikon pituinen vapaaehtoismatka. Matka koko perheelle voi olla erittäin opettava ja kasvattava kokemus.

Sopivampana projektimaksuna pidettiin 100–200 euroa viikolta ja 40 % vastanneista maksaisi alle 100 euroa viikolta. Nuorista suurin osa valitsi alle 100 euron vaihtoehdon, mikä on ymmärrettävää, sillä suurin osa tästä ikäluokasta vielä opiskelee eikä ole vakituksessa työsuhteessa. Vain pieni osa vastanneista oli valmiita maksamaan yli 200 euroa viikolta. Tähän varmasti vaikuttaa yleinen heikentynyt taloudellinen tilanne maailmalla. Yleinen tietämättömyys vapaaehtoismatkailusta ja sen hinnoittelusta vaikuttaa myös maksuhalukkuuteen. Vastaajat eivät välttämättä tiedä mihin ja miten suuri summa projektimaksuista menee itse kohteeseen ja mikä toisaalta oheistoimintaan. Tarkemman tuloksen olisi voinut saada, jos kysyttäessä maksuvalmiutta olisi vastausvaihtoehdot jaettu tasaisemmin pienempiin hintaluokkiin. Vastausvaihtoehdoista 201–500 euroa on todella laaja ja on täysin eri asia maksaako potentiaalinen vapaaehtoismatkailija 201 euroa vai 500 euroa viikolta. Seuraavassa tutkimuksessa kannattaa täsmentää vastausvaihtoehdot hintaa kysyttäessä.

10.3 Vapaaehtoisorganisaatiot ja matkailijoiden motivaatiot

Vapaaehtoisorganisaatioiden määrä on kasvanut 1990-luvulta lähtien erittäin voimakkaasti. Vapaaehtoisorganisaatioita syntyy vuosittain lisää, ja Internetistä löytyy lukematon määrä erilaisia organisaatioita. Tutkimuksessa potentiaaliset vapaaehtoismatkailijat etsisivät mieluiten vapaaehtoisprojektin omatoimisesti Internetistä. Myös Tourism Research and Marketingin (2008) tekemän tutkimuksen mukaan Internet oli tärkein tietolähde vapaaehtoisprojektia etsittäessä. Internetin välityksellä etsiminen on helppoa ja nopeaa. Internet-sivujen kautta pystyy vertailemaan monia eri organisaatioita sekä päättelemään mitkä niistä ovat luotettavia. Internetiä käyttä

nykypäivänä valtaosa väestöstä ja siitä on kehkeytynyt tiedonhankinnan ja kommunikoinnin tärkein väylä.

Vastaajista 38 % etsisi projektin vapaaehtoisorganisaation kautta. Tästä voidaan päätellä, että henkilökohtaista palvelua arvostetaan ja välitön yhteys organisaatioon tuo luotettavuuden tunteen. Kielitaidottomille suomalainen vapaaehtoisorganisaatio on helpoin ja turvallisin valinta. Organisaatioista monet tarjoavat valmiita paketteja sekä tukea ja tietoa. Vapaaehtoismatkailumahdollisuuksia tarjoavien kaupallisten matkanjärjestäjien määrä on kasvanut viime vuosina. Mutta silti vastaajista vain 2 % etsisi projektin matkatoimiston tai matkanjärjestäjän kautta. Tietämys ja tarjonta tällaisista matkanjärjestäjistä on vielä vähäistä. Tulevaisuutta ajatellen myös matkanjärjestäjät voisivat hyödyntää vapaaehtoismatkailua osana toiminnassaan. Varsinkin perheelliset lyhyemmän ajan ulkomailla viettävät henkilöt voisivat olla kiinnostuneita uusista matkailumahdollisuuksista jotka on helppo hankkia matkatoimiston kautta. Kysyttäessä mitä kautta henkilö etsisi vapaaehtoisprojektin, Tourism and Research and Marketingin tutkimuksessa erittäin suosituksi tiedonlähteeksi ilmoitettiin perhe ja ystävät, kun taas opinnäytetyön tutkimuksessa vain 3 % vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon. Tämä voi johtua siitä, että verrattaessa muihin maihin Suomessa vapaaehtoismatkailu on vielä pienimuotoista.

Opinnäytetyön tutkimuksessa selvisi, että tärkeintä mitä halutaan saavuttaa vapaaehtoisprojektiin osallistumisen myötä, on saada aikaan paikan päällä jotakin positiivista ja konkreettista. Tourism Research and Marketingin tutkimuksessa sama vaihtoehto sai lähestulkoon samansuuruisen kannatuksen, mutta sen edelle meni silti suurin osa muista vaihtoehdoista. Tourism Research and Marketingin tärkeimmät motivaatiot olivat oppia lisää vieraista kulttuureista ja oman maailmankatsomuksen laajentaminen. Opinnäytetyön tutkimuksessa oman maailmankatsomuksen laajentamista pidettiin myös toiseksi tärkeimpänä vaihtoehtona. Vähiten kannatusta molemmissa tutkimuksissa sai uusien ystävien hankkiminen muista vapaaehtoisista. Tourism Research and Marketingin tekemässä tutkimuksessa hauskan pitäminen ja rentoutuminen koettiin huomattavasti tärkeämmiksi motivaatiotekijöiksi kuin opinnäytetyön tutkimuksessa.

10.4 Johtopäätökset

Opinnäytetyön aihevalinta oli ajankohtainen ja tärkeä sillä matkailun negatiivisten vaikutusten alati kasvaessa tarve kestävämmästä matkailusta on valtava. Vaihtoehtoisten matkailun muotojen rinnalla vapaaehtoismatkailu voi muuttaa kehitystä kohti parempaa. Matkailijoiden vaatimukset ovat entistä valveutuneempia, vihreämpiä, sekä eettisempiä ja tämän opinnäytetyön tuloksista selviääkin, että vapaaehtoismatkailusta ollaan entistä kiinnostuneempia. Aiheena vapaaehtoismatkailu oli haastava mutta erittäin mielenkiintoinen. Opinnäytetyön aikana keräsimme aktiivisesti tietoperustaan tietoa useista eri lähteistä. Lähteet muodostuivat suurimmalta osin englanninkielisistä artikkeleista ja raporteista. Opinnäytetyön kokonaisuus ja tavoite muodostui lopullisesti vasta työn edetessä. Punaisen langan löydyttyä poistimme ja karsimme joitakin osakokonaisuuksia työstä, jotta siitä muodostuisi selkeä ja yhtenäinen kokonaisuus. Tietoperustan hankkiminen ja luotettavien lähteiden kartoittaminen oli ajoittain erittäin vaativaa ja aikaa vievää, mutta koimme, että kehityimme tiedonhankkijoina erittäin paljon ja pystyimme muodostamaan kattavan ja tarkan asiakokonaisuuden mitä erilaisimmista lähteistä.

Opinnäytetyön tutkimustuloksista voidaan tehdä johtopäätös, että potentiaaliset suomalaiset vapaaehtoismatkailijat haluavat vilpittömästi auttaa ja saada positiivisia vaikutuksia aikaiseksi matkakohteessa. Myös oman itsensä kehittäminen ja uuden kokeminen sekä uusien ystävyysuhteiden luominen olivat tärkeitä motivaatiotekijöitä. Nämä epäitsekäät motivaatiotekijät tukevat Mustosen (2005) käsitettä siitä mistä asioista vapaaehtoismatkailu muodostuu. Mustosen mukaan vapaaehtoismatkailu muodostuu epäitsekäistä motiiveista ja kiinteiden suhteiden luomisesta paikallisten ja matkailijoiden välillä sekä matkakohteen hyötymisestä ilman välikäsiä. Tourism Research and Marketingin tutkimuksessa motivaatiotekijät painottuivat opinnäytetyön tutkimusta enemmän rentoutumiseen ja ajan viettoon ystävien kanssa ja itse vapaaehtoistyö ja matkakohteen epäkohtien lieventäminen jäivät toissijaisiksi syiksi.

Kvantitatiivisen tutkimuksen ongelmana on aina se, ettei tiedetä, kuinka totuudenmukaisia ja rehellisiä vastauksia kyselyyn saadaan. Tässäkin tutkimuksessa on siis otettava huomioon vastauksista saatu mahdollinen virhemarginaali. Opinnäytetyön

tutkimuksesta olisi voinut saada vielä luotettavamman jos osallistujien määrä olisi ollut suurempi ja ikäryhmät jakautuneet tasaisemmin. Tähän kyselyyn varsinkin vanhemman väestön osuus jäi odotettua pienemmäksi. Tämä johtui osittain siitä, että oikeanlaisia kanavia hankkia vastauksia vanhemmalta väestöltä oli vaikeampi löytää.

Opinnäytetyö on aiheeltaan erittäin ajankohtainen ja sen vuoksi tärkeä. Erityisesti Suomessa vapaaehtoismatkailua on tutkittu melko vähän, joten uusi tieto aiheesta on tarpeellista. Tutkimustuloksia voidaan käyttää hyödyksi muun muassa hankittaessa uusia vapaaehtoismatkailijoita. Opinnäytetyön toimeksiantaja Suomen Ekomatkaajat voi käyttää tutkimustuloksia apuna toimintansa kehittämisessä ja markkinoinnin suuntaamisessa. Myös vapaaehtoismatkailusta kiinnostuneet voivat saada monipuolisesti tietoa aiheesta. Tutkimuksessa saadut tulokset tukivat suurimmaksi osaksi aikaisempien tutkimusten tuloksia. Siltikin joitakin eroavaisuuksia oli havaittavissa. Tutkimus auttaa tulevaisuudessa kehittämään vapaaehtoismatkailua niin asiakkaiden, projektien kuin matkoja järjestävien organisaatioiden kannalta parempaan suuntaan. Tämän tutkimuksen pohjalta pystytään jatkossa tekemään yhä syvällisempiä sekä laajempia tutkimuksia aiheesta. Tutkimuksen kautta saatiin kasvatettua tietämystä tästä vielä melko tuntemattomasta matkailun muodosta. Tutkimustulosten pohjalta saatiin selville perustiedot siitä, millaisia potentiaaliset suomalaiset vapaaehtoismatkailijat ovat sekä millaisia motiiveja ja mielenkiinnon kohteita heillä on vapaaehtoismatkailuun.

Vapaaehtoismatkailulla on mahdollisuus muuttaa maailmaa kohti parempaa. Se antaa jotakin positiivista niin vapaaehtoismatkalle osallistuvalla matkaajalla kuin kohdemaan asukkaallekin. Matkailu maailman laajimpana elinkeinona ja nopeimmin kasvavana talouden alana antaa vapaaehtoismatkailulle valtavan potentiaalín kasvaa ja vaikuttaa maailman kehitykseen positiivisella tavalla. Se yhdistää kaksi ääripäätä; lomailun ja työn, sekä auttamisen halun ja itsekkyyden. Näiden kahden ääripään yhdistyminen voivat luoda jotakin uutta ja merkityksellistä matkailu alalle. Jotta vapaaehtoismatkailusta saataisiin kaikki potentiaali hyödynnettyä, uusia kattavia tutkimuksia tarvitaan sen kehittämiseksi eteenpäin.

LÄHTEET

Allianssi 2010. Töihin ulkomaille & Vapaaehtoistyö. Viitattu 15.2.2011.

[Http://www.nuorisovaihto.fi/etusivu/](http://www.nuorisovaihto.fi/etusivu/)

Brown, S. 2005. Travelling with a Purpose: Understanding the Motives and Benefits of Volunteer Vacationers. *Current Issues in Tourism*. Nide 8. Painos 6. 479–498

Brown, S. & Morrison, A. 2003. Expanding Volunteer Vacation Participation: an Explanatory Study on the Minimission Concept. *Tourism Recreation Research*. Vol 28, No 3. pp 73–82.

CIMO. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus. Viitattu 15.2.2011.

[Http://www.cimo.fi/](http://www.cimo.fi/)

Conway, D & Timms, B. 2010. Re-branding alternative tourism in the Caribbean: The case for "slow tourism". *Tourism and Hospitality Research*. Vol 10 Issue 4. Viitattu 11.4.2011. [Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, EBSCO.

Dowling, R. K. & Fennell, D. A. 2003. *The Context of Ecotourism Policy and Planning*. UK. CABI Publishing. Viitattu 10.2.2011. [Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, Ebrary.

Ekomatkaajat 2008. Vapaaehtoistyöhön maailmalle. Viitattu 5.12.2010.

[Http://www.ekomatkaajat.fi/](http://www.ekomatkaajat.fi/)

Ethical volunteering 2006. *The Guide to being an ethical volunteer*. Viitattu 18.1.2011.

[Http://www.ethicalvolunteering.org/index.html](http://www.ethicalvolunteering.org/index.html), the guide, step 1 & step 2.

Fennell, A. D. 2006. *Tourism Ethics*. Multilingual Matters Limited. Viitattu 22.1.2011.

[Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, Ebrary.

Guttentag, D. A. 2009. The Possible Negative Impacts of Volunteer Tourism. *International Journal of Tourism Research*. Vol 11, Issue 6. Viitattu 7.4.2011.

[Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, EBSCO.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja Kirjoita*. 13.uud. p. Tammi.

Holden, A. 2008. *Environment and Tourism*. 2.painos. London & New York: Routledge.

Isaac, R. K. 2010. Alternative tourism: new forms of tourism in Bethlehem for the Palestinian tourism industry. *Current Issues in Tourism*. Vol 13, No 1. 24. Viitattu 11.4.2011. [Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, EBSCO.

Kalmari, H. & Kelola, K. 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja. Helsinki: Image Kustannus Oy.

Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. Mikä on KVT? Viitattu 15.2.2011.

[Http://www.kvtfinland.org/](http://www.kvtfinland.org/)

Lotti, L. 2001. Tehokas Markkina-Analyysi. Porvoo: WSOY.

Maailmanvaihto ry. Maailmanvaihto. Viitattu 15.2.2011. [Http://maailmanvaihto.fi/](http://maailmanvaihto.fi/)

Mowforth, M.& Munt, I. 2009. Tourism and Sustainability: Development, globalization and new tourism in the Third World. 3.painos. London & New York: Routledge.

Mustonen, P. 2005. Ekoturismia vai egoturismia? Maailman kuvalehti 3.5.2005. Viitattu 7.1.2011. [Http://www.kepa.fi/kumppani/arkisto/2006_5/4998](http://www.kepa.fi/kumppani/arkisto/2006_5/4998)

Mustonen, P. 2006. Postmodern Tourism- Alternative Approaches. Turun Kauppakorkeakoulun julkaisuja. Viitattu 8.11.2010.

[Http://info.tse.fi/julkaisut/vk/Ae2_2006.pdf](http://info.tse.fi/julkaisut/vk/Ae2_2006.pdf)

Newsome, D. Moore, S.A. & Dowling, R.K. 2002. Aspects of Tourism. Natural Area Tourism: Ecology, Impacts and Management. Channel View Publications.

Reciprocity 2009. Responsible Tourism. High impact development projects for the tourist market. Viitattu 10.12.2010.

[Http://reciprocity.co.za/documents/ReciprocityServices_ResponsibleTourismProjects.pdf](http://reciprocity.co.za/documents/ReciprocityServices_ResponsibleTourismProjects.pdf)

The International Ecotourism Society. 2010. Viitattu 8.11.2010.

[Http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835251/k.FF11/Our_Mission_The_International_Ecotourism_Society.htm](http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835251/k.FF11/Our_Mission_The_International_Ecotourism_Society.htm)

Tourism NT Northern Territory Australia. 2009. Viitattu 9.12.2010.

[Http://www.tourismnt.com.au/research/niche-experiences/volunteer.aspx](http://www.tourismnt.com.au/research/niche-experiences/volunteer.aspx), International Volunteer Tourism 2008.

Tourism Research and Marketing. 2008. Volunteer Tourism: A Global Analysis. The Netherlands: ATLAS.

Valtanen, M. 2010. Ekomatkaajien perustaja. Haastattelu 26.11.2010.

Vuoristo, Kai-Veikko. 2002. Matkailun muodot. 3. uud. p. Porvoo: WSOY.

Wearing, S. 2002. Volunteer Tourism: Experiences That Make a Difference. CABI Publishing. Viitattu 22.1.2011.

[Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, Ebrary.

World Tourism Organization. The Global Code of Ethics for Tourism. Viitattu 10.11.2010. [Http://www.unwto.org/ethics/index.php](http://www.unwto.org/ethics/index.php)

WWF 2009 Suomi. Matkailun vaikutukset. Viitattu 1.2.2011
[Http://www.wwf.fi](http://www.wwf.fi), ympäristö, ekomatkailu, matkailun vaikutukset.

LIITTEET

Liite 1. Digium-kysely vapaaehtoismatkailusta

1. Sukupuoli

- Mies
- Nainen

2. Ikä

- alle 18
- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-60
- yli 60

3. Koulutus

- peruskoulu
- lukio
- ammattikoulu/ammattiopisto
- ammattikorkeakoulu
- yliopisto
- Jokin muu, mikä _____

4. Ammatti _____

5. Oletko kiinnostunut vapaaehtoismatkailusta?

- Kyllä
- Ei

6. Jos et ole kiinnostunut vapaaehtoismatkailusta valitse tärkein syy?

- ei ole aikaa
- ei ole rahaa
- ei ole kiinnostusta lähteä
- en ole kuullut vapaaehtoismatkailusta aikaisemmin
- Jokin muu, mikä _____

7. Oletko aiemmin osallistunut vapaaehtoisprojektiin matkoillasi?

- Kyllä
- Ei

8. Jos olet osallistunut vapaaehtoisprojektiin vastaa seuraaviin kysymyksiin

Missä _____

Projektin sisältö _____

Projektin kesto _____

Kuinka paljon matkan ajasta kului vapaaehtoisprojektiin (esim. 3 viikon matka josta 2 viikkoa vapaaehtoistyötä) _____

9. Osallistuisitko uuteen projektiin?

- Kyllä
- En

10. Minkälainen vapaaehtoistyö kiinnostaa eniten?

- Ympäristöprojektit (esim. metsien ja vesistöjen suojele ja tutkimustyö, puiden istutus, ympäristökasvatus ja -valistus)
- Eläinprojektit (esim. merikilpikonnien, orankien, norsujen tutkimus ja suojele, loukkaantuneiden ja orpojen eläinten hoito)
- Humanitaariset projektit (opettaminen kouluissa/orpokodeissa tai työskentely sairaalassa)
- Rakennusprojektit (esim. koulujen, siltojen tai kaivojen rakentaminen)
- Oman alan työt

Jokin muu, mikä _____

11. Missä haluaisit toteuttaa vapaaehtoiskäytännön mieluiten?

- Eurooppa
- Pohjois-Amerikka
- Keski-Amerikka
- Etelä-Amerikka
- Afrikka
- Aasia
- Australia/Uusi-Seelanti

12. Missä maassa? _____

13. Mikä olisi sopiva vapaaehtoiskäytännön pituus?

- 1 viikko
- 2-3 viikkoa
- 1-3 kuukautta
- 4-6 kuukautta
- yli 6 kuukautta

14. Kuinka paljon olisit valmis maksamaan vapaaehtoiskäytännöstä per/viikko? (sisältää majoituksen, ruoan ja projektimaksun)

- alle 100 euroa/viikko
- 100-200 euroa/viikko
- 201-500 euroa/viikko
- yli 500 euroa/viikko

15. Mitä kautta etsisit vapaaehtoiskäytännön?

- omatoimisesti netistä
- matkatoimistosta/matkanjärjestäjältä
- vapaaehtoistyöorganisaation kautta
- kysyisin kaverilta
- etsisin projektin vasta matkakohteessa
- oman koulun tai työn kautta

() Jokin muu, mikä _____

16. Miten tärkeänä pidät seuraavia asioita vapaaehtoisprojektiin osallistumisen myötä? Valitse enintään kolme tärkeintä.

- Oppia lisää vieraista kulttuureista
- Oppia lisää ympäristöstä tai elämistä
- Saada uusia ystäviä paikallisista
- Saada uusia ystäviä muista vapaaehtoisista
- Saada hyvä mieli itselle
- Kokea ja tehdä uutta ja erilaista
- Oman maailmankatsomuksen laajentaminen
- Saada aikaan paikan päällä jotakin positiivista ja konkreettista
- Oppia paikallinen kieli
- Pitää hauskaa ja rentoutua

17. Tunnetko organisaatioita jotka välittävät vapaaehtoisprojekteja?

- Kyllä
- Ei

18. Tuntemasi organisaatioiden nimet?

19. Mistä olet saanut tiedon organisaatioista?

20. Oletko kuullut aikaisemmin Suomen Ekomatkaajista?

- En
- Kyllä
- Mistä sait tiedon? _____

21. Jos haluat että sinuun otetaan yhteyttä Ekomatkaajista kirjoita nimesi ja sähköpostiosoitteesi

Nimi _____

Sähköpostiosoite _____